

Voorkeuren van inwoners bij de overgang naar aardgasvrij wonen en werken in Den Haag

Rapportage van de inwonersraadpleging

POPULYTICS

What would you do?

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd door Populytics, een spin-off van de TU Delft, in opdracht van de gemeente Den Haag.

Auteurs

Shira Hollanders (shira@populytics.nl)
Toke van Telgen
Michiel Tilstra
Shannon Spruit
Charlotte Spit

Datum

30 januari 2025

Status

Definitief

Contact

Populytics b.v.
Frambozenweg 139
2321 KA Leiden
info@populytics.nl

2.120 inwoners van Den Haag denken mee over keuzes in de warmtetransitie

Samenvatting (1 van 6)

- **Aanleiding** - De gemeente Den Haag bereidt zich voor op een toekomst zonder aardgas, net als de rest van Nederland. In plaats van energie uit gas, wil de gemeente haar inwoners helpen om duurzame energie te gebruiken om woningen en andere gebouwen te verwarmen, voor warm water en om te koken. Hiervoor maakt zij beleid. Een voorbeeld is het warmteprogramma waarin beschreven wordt welke buurten of wijken tot en met 2035 aan de slag gaan met isoleren en/of de overstap op een duurzaam alternatief voor aardgas. De gemeente wil inwoners en ondernemers betrekken bij het maken van dit beleid. Hiervoor is een online raadpleging uitgevoerd, met als hoofdvraag: wat vinden inwoners belangrijk bij het overgaan naar duurzame warmte voor huizen en bedrijven? De resultaten uit de raadpleging gebruikt de gemeente bij het vormgeven van het warmteprogramma en toekomstige plannen en beleidstukken zoals uitvoeringsplannen. Zo sluit de gemeente zo goed mogelijk aan bij de waarden, voorkeuren en zorgen van inwoners en ondernemers in Den Haag.
- **Uitkomsten zijn representatief** - In totaal deden er 2.120 inwoners en ondernemers van Den Haag mee. De deelnemers zijn geworven via brieven naar willekeurige adressen in de gemeente, via een panel, via algemene communicatie-uitingen en via actieve werving in buurtcentra, bibliotheken en tijdens evenementen. Daarbij is extra inzet gepleegd op het betrekken van deelnemers in wijken waar de deelname achterbleef. Na de dataverzameling is de data herwogen zodat de uitkomsten van de raadpleging representatief zijn voor inwoners van Den Haag op de kenmerken gender, opleidingsniveau, leeftijd en type woning (woningeigenaren en huurders). De ruime meerderheid van de deelnemers (87%) geeft de raadpleging een voldoende rapportcijfer en 74% zou willen dat deze methode vaker wordt ingezet door de gemeente.
- **Werkwijze** - Populytics voerde in opdracht van de gemeente Den Haag deze online raadpleging uit volgens de wetenschappelijk gevalideerde Participatieve Waarde Evaluatie (PWE). In de PWE kregen deelnemers 9 doelen te zien die de gemeente kan nastreven bij de transitie naar een aardgasvrij Den Haag. Deelnemers konden 45 punten verdelen over deze doelen om aan te geven hoe belangrijk zij een doel vinden. Nadat deelnemers hun mening hadden gegeven over de 9 doelen, motiveerden zij hun mening. Bij het proces om te komen tot de opzet van de raadpleging zijn verschillende stakeholders en bewoners met verschillende perspectieven op de hoofdvraag betrokken.

The screenshot shows a survey interface titled "Wat vindt u belangrijk bij overgaan naar duurzame warmte voor huizen en bedrijven?". It features a grid of 9 survey items, each with a slider to allocate points. A sidebar on the right shows the total points available (45) and the current score (0/45).

Item	Points Available	Current Score
Mensen die weinig geld hebben, krijgen extra hulp van de gemeente om een nieuwe verwarming te betalen	5	0
We kiezen voor de plannen waarmee we het snelst stoppen met gas	5	0
Mensen die samen een plan maken voor duurzame warmte, krijgen zo veel mogelijk hulp	5	0
We kiezen voor de meest duurzame warmte	5	0
Woningen moeten met extra werk fijner worden om in te wonen	5	0
Er is zo weinig mogelijk overlast van het werk	5	0
Inwoners hebben zo veel mogelijk invloed op hoe we stoppen met gas	5	0
Stoppen met gas moet zo weinig mogelijk geld kosten voor de samenleving	5	0
Woningeigenaren hoeven zelf zo min mogelijk na te denken over de beste duurzame warmte	5	0

De meerderheid is het eens met de plannen van de gemeente om te stoppen met aardgas en hiervoor bestaande technieken te gebruiken

Samenvatting (2 van 6)

- **In het eerste onderdeel van de raadpleging zijn deelnemers gevraagd naar hoe ze aankijken tegen het plan van de gemeente**

Het plan werd toegelicht aan de hand van twee aspecten:

1. Het doel om te stoppen met aardgas en in plaats daarvan duurzame energie te gebruiken om te koken, douchen en verwarmen
2. Om dit doel te behalen, enkel technieken te gebruiken die al bestaan en waar zeker genoeg warmte mee gemaakt kan worden voor heel Den Haag

- **Twee derde is het eens met het plan van de gemeente om te stoppen met aardgas**

Meer dan de helft van de deelnemers (66%) geeft aan dat ze het eens of helemaal eens zijn met het plan om te stoppen met aardgas. Wel worden er in veel gevallen voorwaarden aan verbonden. De oplossingen moeten bijvoorbeeld duurzamer zijn dan de huidige situatie en er moeten oplossingen voor iedere woning zijn. Tegelijkertijd is een minderheid (17%) het (helemaal) oneens met dit plan, waarbij deelnemers bijvoorbeeld aangeven dat ze geen noodzaak zien om van het aardgas af te gaan of denken dat dit niet haalbaar is in de praktijk.

- **Twee derde is het eens met het plan om voor duurzame energie alleen technieken te gebruiken die al bestaan**

Ook geeft meer dan de helft van de deelnemers (66%) aan dat ze het (helemaal) eens zijn om in de transitie te richten op bestaande technieken waarmee genoeg energie gemaakt kan worden voor heel Den Haag. Zo zijn er zorgen onder deelnemers dat er niet de tijd is om op nieuwe technieken te wachten. Wel bestaat er een wens onder veel deelnemers om open te blijven staan voor nieuwe technieken als die zich voordoen. Een minderheid (15%) is het (helemaal) oneens met dit plan waarbij bijvoorbeeld wordt aangegeven dat dit niet nodig is als men gebruik kan blijven maken van aardgas.

- **Vier op de vijf deelnemers die het niet met het plan eens zijn willen toch hun mening geven via deze raadpleging**

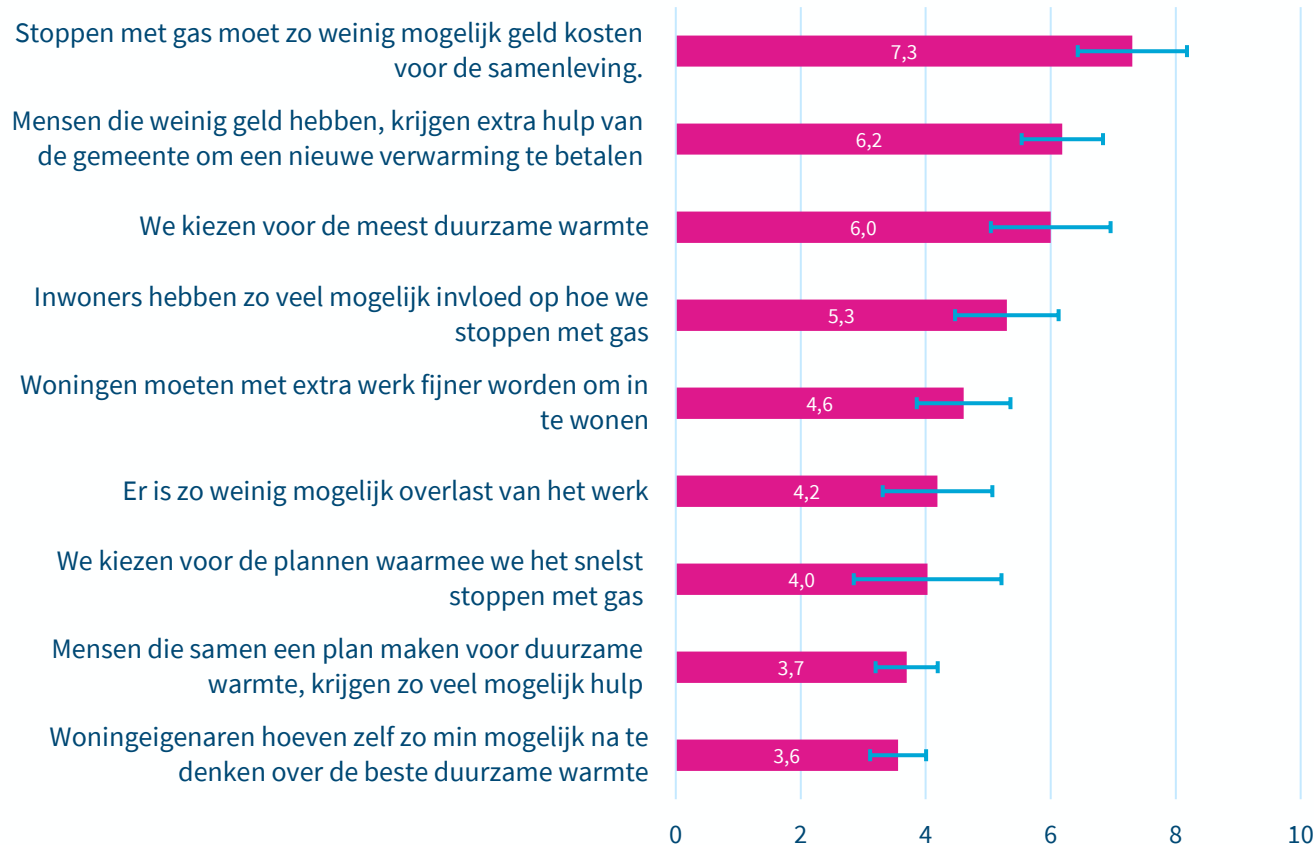
Deelnemers die aangaven het niet eens te zijn met het plan van de gemeente werden gevraagd of ze toch hun mening wilden geven via de raadpleging. 82% van de deelnemers die het oneens was gaf aan dit wel te willen doen en heeft deelgenomen aan de raadpleging.

Gemiddeld meeste prioriteit aan lage kosten voor de samenleving en extra hulp voor mensen met weinig geld

Samenvatting (3 van 6)

Wat vindt u belangrijk bij overgaan naar duurzame warmte voor huizen en bedrijven?

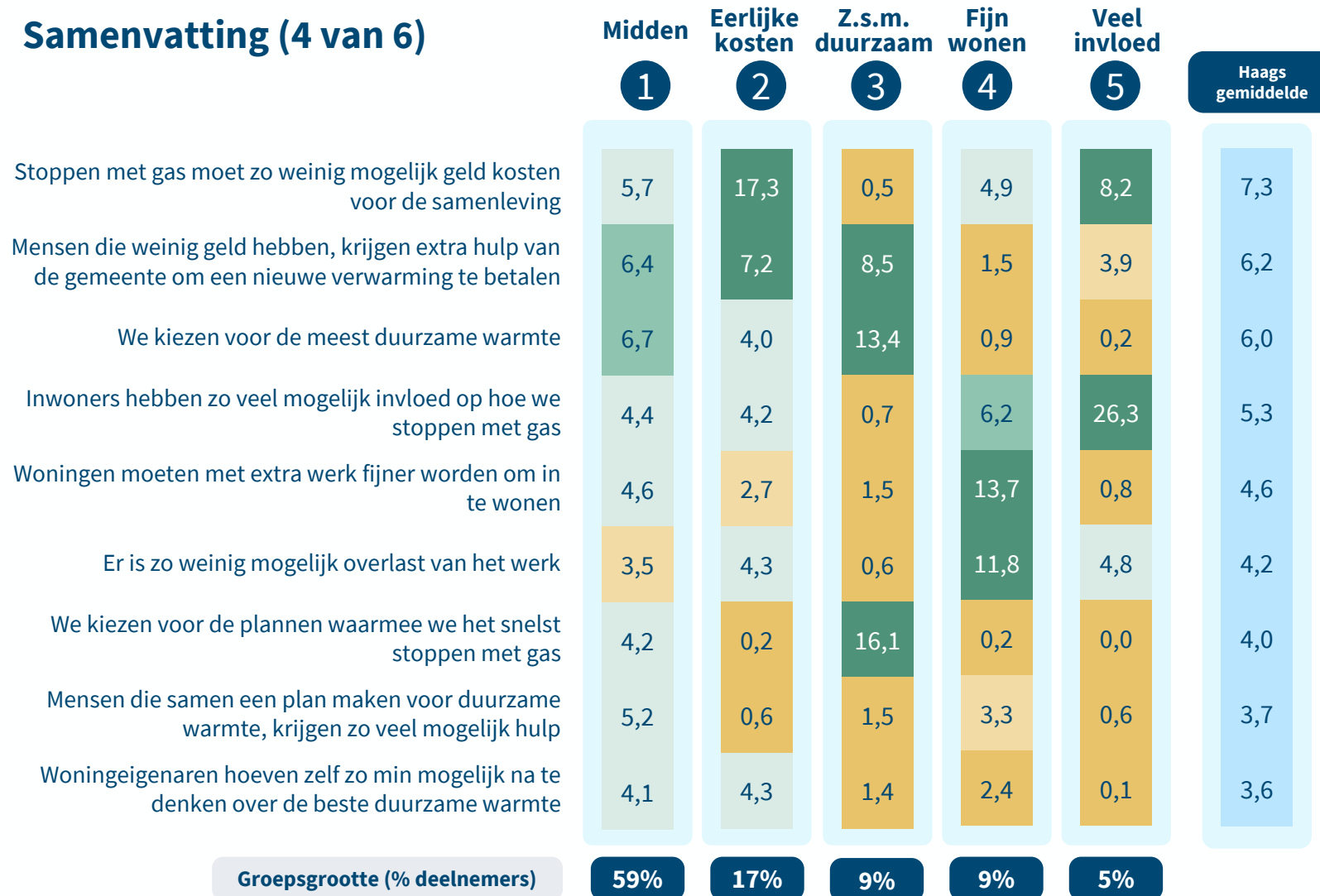

- **Het tweede onderdeel was de PWE. Hier konden deelnemers 45 punten verdelen over 9 doelen.** Daarna motiveerden zij hun puntenverdeling.
- **Prioriteit aan lage kosten voor de samenleving en ondersteuning van lagere inkomens.** Deze twee doelen krijgen gemiddeld het hoogste aantal punten.
- **Duurzaamheid belangrijker dan snelheid.** De meest duurzame warmte kiezen wordt hoger geprioriteerd dan zorgen dat we zo snel mogelijk stoppen met aardgas. Deelnemers stellen wel voorwaarden aan de duurzame bronnen, zoals de betaalbaarheid ervan.
- **Huurders geven gemiddeld veel meer punten aan het snel stoppen met aardgas dan woningeigenaren.** Daarentegen geven woningeigenaren relatief meer punten aan zo laag mogelijk kosten voor de samenleving en het voorkomen van overlast.
- **Deelnemers die het niet eens zijn met de doelen van de gemeente geven gemiddeld de meeste prioriteit aan het kunnen uitoefenen van invloed.** Ook vinden zij het belangrijker dat de transitie zo min mogelijk geld kost voor de samenleving. De deelnemers die het eens zijn met de doelstelling zetten gemiddeld meer in op de duurzaamheid van de warmte en op het snel stoppen met gas.

Ingedeeld naar vergelijkbare voorkeuren zien we 5 groepen, onderling verschillen de groepen sterk in hun voorkeuren

Samenvatting (4 van 6)

- **Verdiepende analyse van de PWE laat zien dat er 5 groepen zijn.** Deelnemers met vergelijkbare prioriteiten zijn geclusterd in een groep. De groepen verschillen onderling sterk qua voorkeur. Zo geeft groep 3 relatief veel punten aan zo snel mogelijk stappen met gas (16,1), terwijl groep 5 relatief de meeste punten geeft aan invloed voor inwoners (26,3).
- **Er is breed draagvlak voor beleid dat zich richt op zo laag mogelijke kosten voor de samenleving en het ondersteunen van mensen met weinig geld.** Deze doelen krijgen zowel gemiddeld veel prioriteit, als van deelnemers in diverse groepen, waaronder met name groepen 1 en 2 (76% van de deelnemers).
- **Tegelijkertijd zien we 3 kleinere groepen die andere doelen prioriteren.** 9% legt de nadruk op doelen waarmee we zo snel en duurzaam mogelijk overgaan naar aardgasvrij. Groep 3 (9%) prioriteert doelen waarmee we zo fijn mogelijk kunnen wonen en zo min mogelijk overlast ervaren. Groep 5 (5%) vindt het vooral belangrijk dat inwoners zo veel mogelijk invloed kunnen uitoefenen.

Zo weinig mogelijk maatschappelijke kosten belangrijker dan keuzevrijheid, maar zowel zorgen over kosten als verlies van eigen keuze

Samenvatting (5 van 6)

‘Lage maatschappelijke kosten’ versus ‘zelf kunnen kiezen’

- **In het derde onderdeel van de raadpleging is aan deelnemers gevraagd om een keuze te maken tussen ‘Lage maatschappelijke kosten’ en ‘zelf kunnen kiezen’.** Een veelbesproken keuze in de warmtetransitie is de mate van keuzevrijheid die er is en die op spanning staat met de maatschappelijke kosten van de transitie. Zo leidt meer individuele keuzevrijheid over de warmteoplossing ertoe dat de kosten voor anderen of voor de samenleving als geheel kunnen toenemen, bijvoorbeeld doordat de energie-infrastructuur niet optimaal wordt gebruikt. In het eerdere onderdeel konden deelnemers zowel punten geven aan ‘lage kosten voor de samenleving’ als ‘invloed van inwoners’. Om meer zicht te krijgen op de uitruil hiertussen, werden deelnemers in het onderdeel erna gevraagd om een te kiezen tussen ‘zo laag mogelijke kosten voor de samenleving’ en ‘zelf een warmteoplossing kunnen kiezen’.
- **Een meerderheid van de deelnemers vindt zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving belangrijker dan zelf kunnen kiezen.** Een meerderheid van de deelnemers (66%) uit de representatieve groep heeft een voorkeur voor keuzes waarin er zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving gemaakt worden. Dit geldt voor zowel huurders als woningeigenaren. Een kwart van de deelnemers (26%) vindt het belangrijker dat woningeigenaren zelf kunnen kiezen voor een nieuw soort verwarming dan dat de kosten voor de samenleving het laagst zijn. Onder deze groep bevinden zich relatief meer woningeigenaren dan huurders.

Hoofdpijnen uit de raadpleging

- **Veel deelnemers maken zich zorgen over de kosten voor inwoners.** Dat zien we op verschillende plekken in de raadpleging terugkomen. Zij maken zich zorgen dat het leven duurder wordt door de warmtetransitie. En dat de kosten niet eerlijk worden verdeeld. Hoewel deelnemers gemiddeld relatief veel prioriteit geven aan het extra ondersteunen van mensen met weinig geld, geeft een deel daarvan mee dat de middeninkomens niet vergeten mogen worden.
- **Bij alle drie de onderdelen zien we in de motivaties dat deelnemers voorwaarden stellen bij hun keuze.** Voorwaarden die genoemd worden voor een goede warmtetransitie zijn bijvoorbeeld het ondersteunen van bepaalde groepen inwoners (zoals woningeigenaren), ruimte laten voor maatwerk op wijk- en buurtniveau en het voorkomen dat inwoners tot keuzes of actie gedwongen worden. Regie voeren en sturen op lage maatschappelijke kosten is volgens deelnemers de taak van de gemeente, maar in de motivaties geeft een deel van de deelnemers aan dat dwang voorkomen moet worden.
- **Zorgvuldigheid als voorwaarde in relatie tot doelen die gaan over snelheid en duurzaamheid van de transitie.** Van de deelnemers die snelheid en duurzaamheid belangrijk vinden, geeft een deel tegelijkertijd mee dat dit niet ten koste mag gaan van zorgvuldigheid. Er wordt een oproep gedaan de overstap naar duurzame warmte in één keer goed te doen.

Zes aanbevelingen voor de vervolgstappen in de warmtetransitie

Samenvatting (6 van 6)

- **Als de gemeente met haar beleid zo goed mogelijk aan wil sluiten op de voorkeuren van de meerderheid van de inwoners, bevelen we aan twee uitgangspunten te hanteren in beleid voor de warmtetransitie (zoals het warmteprogramma):**
 1. Richt beleid op oplossingen die zorgen voor zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving.
 2. Zorg voor extra ondersteuning voor mensen met minder geld.
- **Overweeg daarnaast flankerend beleid voor inwoners die andere prioriteiten stellen.** Beleid hoeft niet uitsluitend gericht te worden op de gemiddelde inwoner, hier kan de gemeente keuzes in maken. Bijvoorbeeld door specifieke activiteiten of ondersteuning aan te bieden voor bepaalde groepen inwoners gericht op een snellere overstap op aardgasvrij, de meest duurzame warmte, wooncomfort en voorkomen van overlast.
- **Als de gemeente maatregelen overweegt die mensen (kunnen) ervaren als beperking in keuzevrijheid, is het voor de meerderheid acceptabel als het leidt tot lagere kosten voor de samenleving.** Een voorbeeld van zo'n maatregel kan zijn de aanwijsbevoegdheid. De meeste mensen zijn bereid een deel van de keuzevrijheid in te leveren als dat betekent dat de kosten voor de maatschappij daarmee lager worden. Het inzetten van een dergelijke maatregel dient dan ook zorgvuldig afgewogen te worden met de kosten voor de maatschappij.
- **Speel actief en vroegtijdig in op zorgen over kosten voor inwoners, ook als onzekerheden zijn.** Communiceer welke zekerheden en garanties er zijn en wees eerlijk over wat er nog onbekend en onzeker is. Biedt houvast door te communiceren wat de gemeente gaat doen om duidelijkheid over de kosten voor de inwoner te krijgen. Op die manier worden inwoners beter meegenomen in de complexiteit en ontstaat er meer begrip.
- **Stel doelen centraal in de communicatie.** Leg uit op basis van welke doelen een keuze tot stand is gekomen en hoe deze doelen zijn afgewogen (breder dan bijvoorbeeld alleen de kosten of de duurzaamheid). Informatie hierover kan begrip vergroten, zorgen wegnemen en het vertrouwen geven dat er goed over de plannen wordt nagedacht, alvorens over te gaan op uitvoering. Hoe breder de groep is die de gemeente wil aanspreken hiermee, hoe meer doelen meegenomen dienen te worden in de uitleg en communicatie hierover.
- **Tot slot: blijf inwoners betrekken bij de warmtetransitie.** Deelnemers die het niet eens zijn met de transitie naar aardgasvrij, willen voor een groot deel toch hun mening geven. Het is dan ook belangrijk om bij toekomstige participatie deze groep te blijven betrekken, naast de groep inwoners die het wel eens is met de transitie naar aardgasvrij.

Inhoudsopgave

1. <u>Samenstelling van de deelnemers</u>	10
2. <u>Houding van deelnemers ten opzichte van de doelen van de gemeente</u>	17
3. <u>Prioriteiten van inwoners bij de overgang naar duurzame warmte</u>	21
<u>3.1 Resultaten van het keuzevraagstuk</u>	23
<u>3.2 Verdieping: motivaties achter de keuzes van deelnemers</u>	29
<u>3.3 Verdieping: vijf verschillende groepen deelnemers</u>	40
4. <u>Keuze tussen maatschappelijke kosten en keuzevrijheid</u>	54
5. <u>Hoe deelnemers het onderzoek waarderen</u>	61

Leeswijzer

- Dit rapport bestaat uit vijf hoofdstukken.
- Het eerste hoofdstuk beschrijft de deelnemers aan de raadpleging in aantallen en kenmerken.
- Hoofdstuk 2 gaat in op in hoeverre deelnemers het eens zijn met de doelstelling van de gemeente Den Haag in de warmtetransitie.
- In hoofdstuk 3 worden de resultaten van de hoofdvraag gepresenteerd, namelijk wat inwoners belangrijk vinden bij de overgang van aardgas naar duurzame warmte.
- Hoofdstuk 4 is het laatste inhoudelijke onderdeel waarbij we dieper ingaan op de spanning tussen kosten en keuzevrijheid.
- Tot slot gaat hoofdstuk 5 in op hoe de deelnemers het participeren via deze PWE-raadpleging beoordelen.

Samenstelling deelnemers

The background features a large, dark blue, angular shape that resembles a stylized mountain or a jagged arrow pointing downwards and to the right. This shape is set against a lighter blue background. The overall composition is minimalist and modern.

Toelichting op drie groepen in de resultaten

Welke versies hebben we gebruikt?

Open raadpleging

1. Open raadpleging: in totaal deden er 1.517 deelnemers mee via de open raadpleging (via algemene uitingen). We rapporteren wat deze deelnemers belangrijk vinden en laten zien welke inwoners hebben meegedaan. We zien een diverse groep: alle demografische groepen hebben ruim gereageerd. Gemiddeld genomen hebben mensen die zelf besluiten aan een (open) onderzoek mee te doen een sterkere mening en/of duidelijker belang. We zien in de resultaten van deze groep dan ook meer uitgesproken keuzes.

Brief & panel

2. Brief & panel: aanvullend hebben er 603 inwoners meegedaan via uitnodiging per brief (475) en via een panel (128). We rapporteren wat deze inwoners belangrijk vinden en laten zien welke inwoners hebben meegedaan. We zien wederom een diverse groep. Een belangrijk verschil met de open raadpleging is dat deze deelnemers uitgenodigd zijn. Dat verhoogt de kans dat inwoners reageren die dat niet uit zichzelf zouden hebben gedaan. De groep is te zien als controlegroep. We zien in de resultaten meer gematigde keuzes.

Brief gewogen

3. Gewogen groep (representatieve steekproef): we zien dat noch de open raadpleging, noch de brief en het panel representatief zijn voor de gemeente Den Haag op de klassieke demografische kenmerken leeftijd, opleiding en gender. Om ervoor te zorgen dat we op basis van de raadpleging representatieve uitspraken kunnen doen over de voorkeuren van alle woningeigenaren hebben we de data gewogen. Groepen die ondervertegenwoordigd zijn ten opzichte van een objectieve referentie wegen daarin zwaarder. Groepen die oververtegenwoordigd zijn minder zwaar. De data zijn representatief op de kenmerken leeftijd, opleiding, gender en woon/huur.

Uit alle segmenten deden mensen mee aan de raadpleging

Samenstelling van de respondenten naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en woningtype

	Aandeel Den Haag*	Brief- en panel- raadpleging (N=603)	Open raadpleging (N=1.517)
Gender			
Vrouw	50,2%	41,3%	32,6%
Man	49,8%	58,7%	62,2%
Leeftijd			
18 tot 25 jaar	11,9%	3,2%	1,0%
25 tot 34 jaar	19,3%	13,9%	7,3%
35 tot 44 jaar	18,1%	13,9%	10,9%
45 tot 54 jaar	17,2%	19,1%	21,3%
55 tot 64 jaar	14,8%	20,0%	22,6%
65 en ouder	18,8%	27,9%	35,2%
Opleiding			
Praktisch	29,6%	5,3%	4,4%
Middelbaar	33,9%	17,5%	13,0%
Theoretisch	36,5%	73,7%	78,2%
Woningtype			
Koopwoning	42,0%	68,7%	80,9%
Huurwoning	58,0%	31,3%	19,1%

Toelichting

- **Totale deelname van 2.120 inwoners.** Uitgesplitst in mensen die op uitnodiging (per brief en via een panel) aan de raadpleging hebben meegedaan en mensen die via algemene uitingen aan de open raadpleging hebben meegedaan.
- **Uitkomsten zijn representatief.** De deelnemers aan de raadpleging zijn wat betreft hun kenmerken niet representatief voor alle inwoners van Den Haag. Op sommige kenmerken wijken de groepen meer af van het aandeel inwoners in Den Haag dan op andere kenmerken, zoals op leeftijd. Dit is vaker zo bij het onderwerp 'duurzame warmte' omdat dit onderwerp met name speelt bij hoofdhuurders en huizenbezitters. De groep jongere deelnemers bezit vaak nog geen huis. Om ervoor te zorgen dat we op basis van de raadpleging representatieve uitspraken kunnen doen over de voorkeuren van alle woningeigenaren hebben we de data gewogen.
- **Totalen tellen niet altijd op tot 100%.** Het resterende aandeel betreft deelnemers die 'zeg ik liever niet' of 'anders' hebben geantwoord.

Uit alle stadsdelen deden mensen mee aan de raadpleging

Samenstelling van de respondenten naar stadsdeel

Stadsdeel	Aandeel Den Haag*	Brief- en panel- raadpleging (N=603)	Open raadpleging (N=1.517)
Centrum	19,5%	18,6%	15,8%
Escamp	23,3%	16,8%	10,7%
Haagse Hout	9,0%	9,6%	8,4%
Laak	8,3%	3,5%	5,1%
Leidschenveen-Ypenburg	8,5%	7,0%	4,7%
Loosduinen	9,5%	11,5%	9,5%
Scheveningen	10,8%	16,4%	20,3%
Segbroek	11,2%	14,5%	23,3%

Toelichting

- Er hebben deelnemers uit alle stadsdelen meegedaan aan de raadpleging. De percentages deelnemers per stadsdeel verhouden zich grotendeels tot de daadwerkelijke inwonersaantallen van de stadsdelen.
- Opvallend zijn het grote aantal deelnames via de open raadpleging in de stadsdelen Segbroek en Scheveningen. Tegelijkertijd zien we een kleiner aantal deelnames in de stadsdelen Laak en Leidschenveen-Ypenburg. In Ypenburg ligt al een warmtenet, wat een verklaring kan zijn voor het lage aantal deelnames.
- Daarnaast zien we in de deelnemers een spreiding in woonsituatie, financiën en dagelijkse werkzaamheden (zie volgende pagina). Hierbij zien we dat er een ondervertegenwoordiging is van deelnemers die maandelijks financieel (zeer) moeilijk rond kunnen komen.

NB: deelnemers zijn ook gevraagd in welke wijk en buurt ze wonen. Gezien de grote hoeveelheid wijken en buurten kunnen er echter op basis van deze raadpleging geen uitspraken gedaan worden per wijk of buurt.

Deelnemers met diverse woonsituaties deden mee

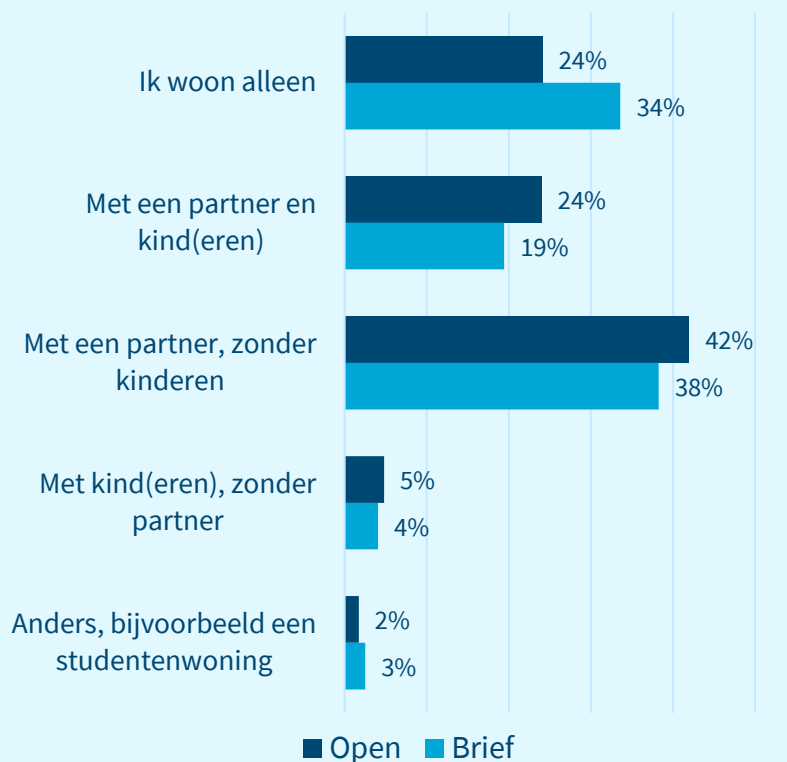
Open raadpleging

Brief & panel

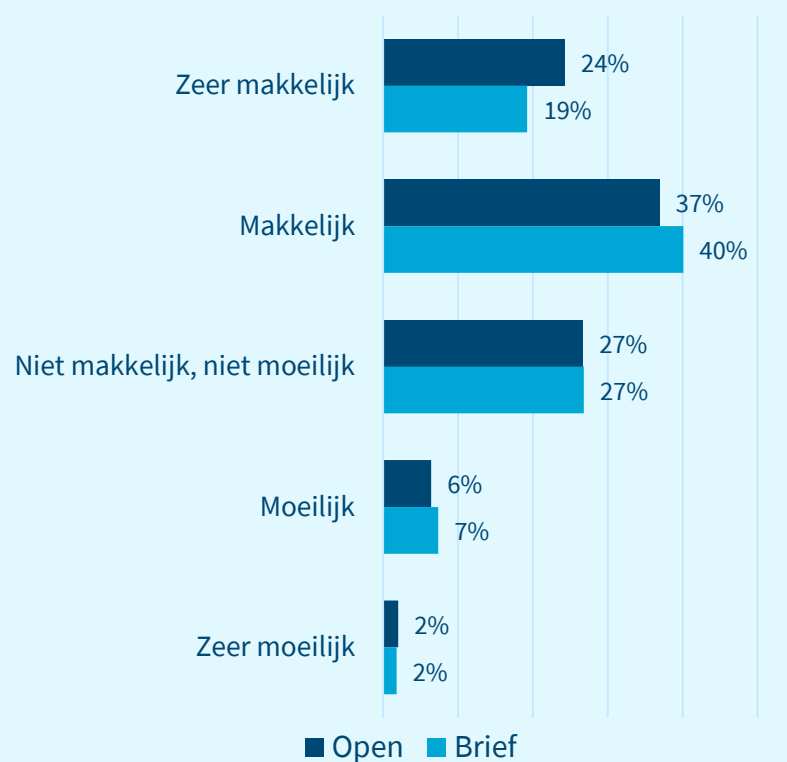
Met wie deelt u uw woning?

0% 10% 20% 30% 40% 50%

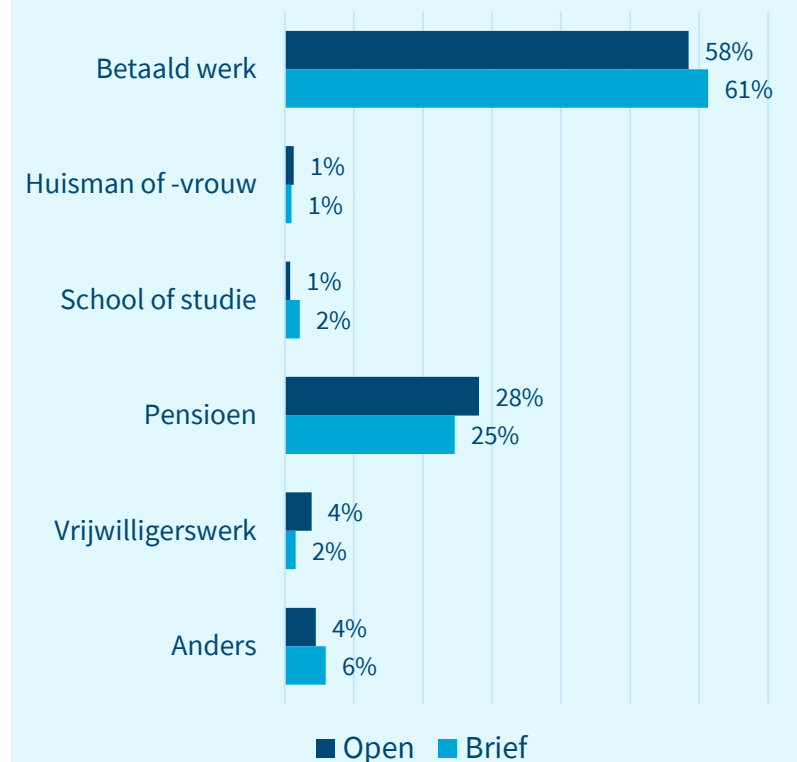
Hoe makkelijk of moeilijk kunt u maandelijks rondkomen?

0% 10% 20% 30% 40% 50%

Wat doet u voornamelijk in het dagelijks leven?

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%

De meeste deelnemers maken zich zorgen over het klimaat

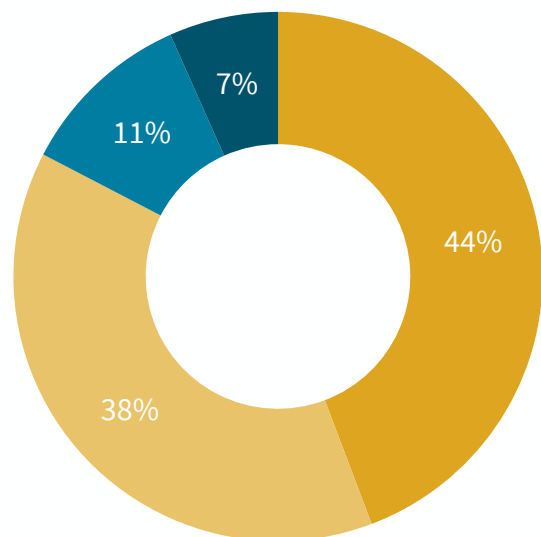
Open raadpleging

Brief & panel

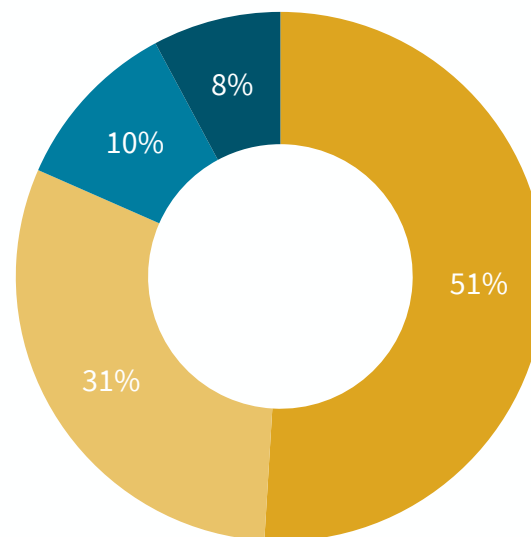
Maakt u zich zorgen over klimaatverandering?

Open

- Ja, heel erg
- Ja, een beetje
- Nee, niet echt
- Nee, helemaal niet

Brief & panel

- Ja, heel erg
- Ja, een beetje
- Nee, niet echt
- Nee, helemaal niet

Toelichting

- Een grote meerderheid van de deelnemers (82%) maakt zich zorgen over klimaatverandering. Dit geldt zowel voor de deelnemers uit de open raadpleging als de brief- en panelraadpleging. In de open raadpleging zien we iets minder mensen die zich erge zorgen maken, maar in totaal een even groot deel dat zich zorgen maakt (82%).
- Slechts 18% maakt zich niet echt tot helemaal geen zorgen.

De meeste deelnemers weten niet welke duurzame warmteoplossing voor de hand ligt

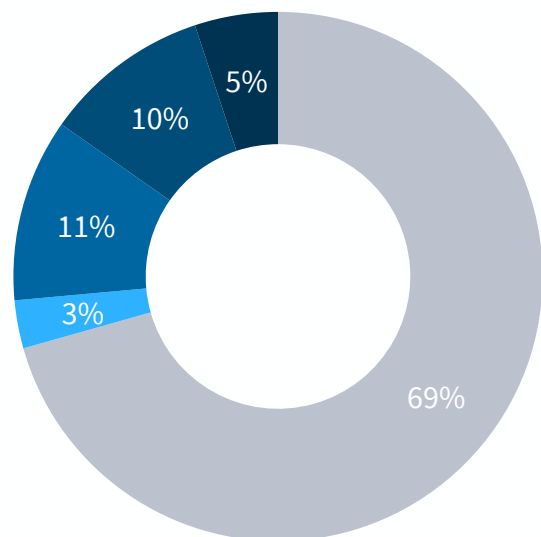
Open raadpleging

Brief & panel

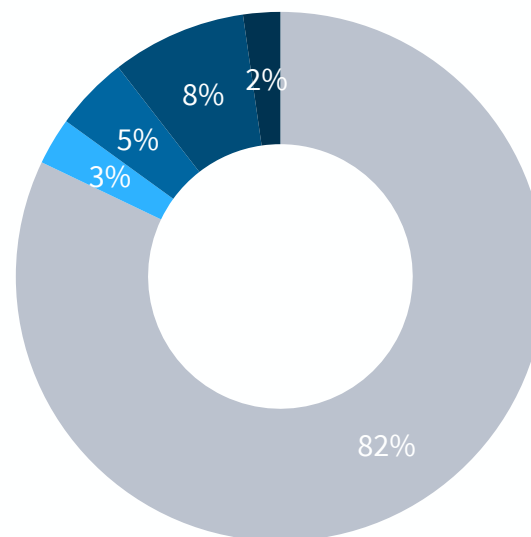
Weet u welke duurzame soort verwarming voor de hand ligt in uw buurt?

Open

- Nee
- Ja, elektrische warmtepomp
- Ja, hybride warmtepomp met cv-ketel
- Ja, warmtenet
- Ja, mix van warmtenetten en warmtepompen

Brief & panel

- Nee
- Ja, elektrische warmtepomp
- Ja, hybride warmtepomp met cv-ketel
- Ja, warmtenet
- Ja, mix van warmtenetten en warmtepompen

Toelichting

- **Het grootste deel van de deelnemers weet niet welke duurzame warmteoplossing in hun buurt voor de hand ligt.** We zien dat in de open raadpleging iets meer mensen wel weten wat de voor de hand liggende optie is in hun buurt.

Houding ten opzichte van de doelen van de gemeente

In hoeverre zijn deelnemers het eens met de plannen van de gemeente?

Uitleg over dit onderdeel

Wat wil de gemeente doen in plaats van aardgas?

De gemeente Den Haag wil dat inwoners in de toekomst duurzame energie gebruiken voor koken, douchen en warmte. En geen aardgas meer.

We richten ons nu op technieken die al bestaan

Voor duurzame warmte wil de gemeente Den Haag technieken gebruiken die al bestaan. En waar we zeker genoeg warmte mee kunnen maken voor heel Den Haag. We gebruiken dus bijvoorbeeld geen > [duurzaam gas zoals groen gas of waterstof](#). Daar kunnen we namelijk niet genoeg van maken om alle woningen te verwarmen.

De gemeente Den Haag gaat stoppen met aardgas. We gaan duurzame energie gebruiken voor koken, douchen en warmte. Bent u het daarmee eens? (1/3)

- ☐ Helemaal eens
- ☐ Eens
- ☐ Niet eens/niet oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Helemaal oneens
- ☐ Weet ik niet/zeg ik liever

De gemeente Den Haag wil voor duurzame energie alleen technieken gebruiken die al bestaan. En waarmee we zeker genoeg energie kunnen maken voor heel Den Haag. Bent u het daarmee eens? (2/3)

- ☐ Helemaal eens
- ☐ Eens
- ☐ Niet eens/niet oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Helemaal oneens
- ☐ Weet ik niet/zeg ik liever niet

Toelichting

- **Doel:** Inzicht krijgen in welke mate deelnemers het oneens of eens zijn met de plannen van de gemeente.
- **Keuzesituatie:** Deelnemers konden lezen dat de gemeente gaat stoppen met aardgas. En ze konden aangeven in hoeverre ze het daarmee eens waren. Daarna konden ze lezen dat de gemeente voor duurzame energie alleen technieken gebruiken die al bestaan. Ook hierbij konden deelnemers vervolgens aangeven in hoeverre ze het daarmee eens waren.
- **Vervolg raadpleging:** Als deelnemers het oneens waren met het plan om te stoppen met aardgas kregen zij de mogelijkheid om verder geen advies te geven. Omdat de rest van de raadpleging uitgaat van het plan om te stoppen met aardgas.

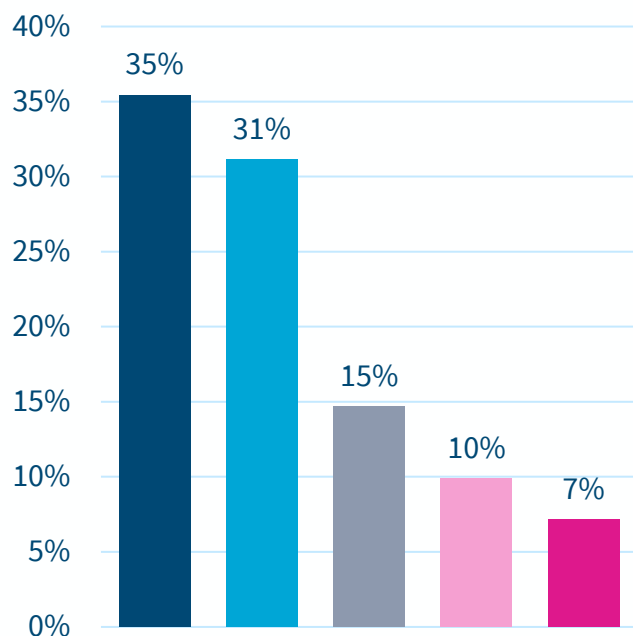
Wat vinden inwoners van het plan van de gemeente?

Brief gewogen

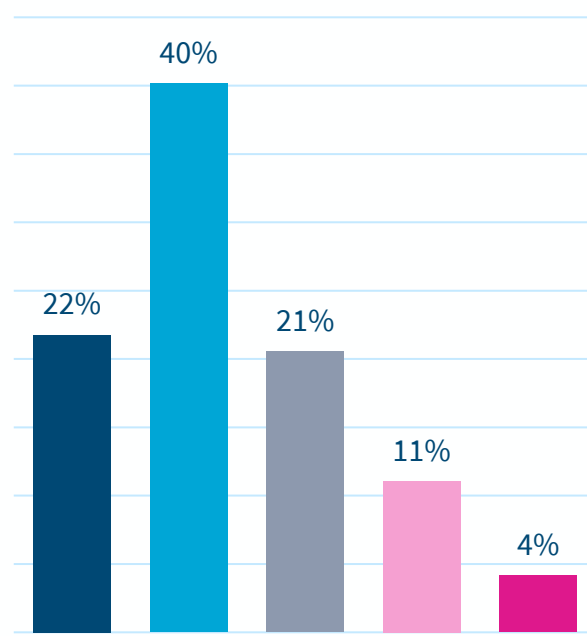
De gemeente Den Haag gaat stoppen met gas. We gaan duurzame energie gebruiken voor koken, douchen en warmte.

Bent u het daarmee eens?

De gemeente Den Haag wil voor duurzame energie alleen technieken gebruiken die al bestaan. En waarmee we zeker genoeg energie kunnen maken voor heel Den Haag.

Bent u het daarmee eens?

Helemaal eens Eens Neutraal Oneens Helemaal oneens

Toelichting

- **Een meerderheid (66%) is het (helemaal) eens met het plan van de gemeente om te stoppen met aardgas om te koken, douchen en verwarmen.** Hierbij geven deelnemers bijvoorbeeld aan dat het belangrijk is om zo snel mogelijk van fossiele brandstoffen af te gaan. Ook zien we in de motivaties terug dat mensen hier voorwaarden aan verbinden, zoals dat de oplossingen duurzamer moeten zijn dan gas en in alle woningen toepasbaar moeten zijn.
- **Een meerderheid (62%) is het (helemaal) eens met het plan om voor duurzame energie alleen technieken te gebruiken die al bestaan** en waarmee genoeg energie gemaakt kan worden voor heel Den Haag. Veel deelnemers geven wel aan dat ze willen dat de gemeente open blijft staan voor nieuwe ontwikkelingen als die zich voordoen.
- Mensen die aangaven het oneens te zijn met het plan om te stoppen met aardgas werden in de raadpleging gevraagd of ze toch hun mening wilden geven. Van de mensen die het (helemaal) oneens zijn, wilde 82% toch zijn of haar mening geven over het onderwerp en heeft dat via de raadpleging gedaan.

NB: totalen tellen niet altijd op tot 100% omdat mensen ook de optie 'weet ik niet / zeg ik liever niet' konden kiezen.

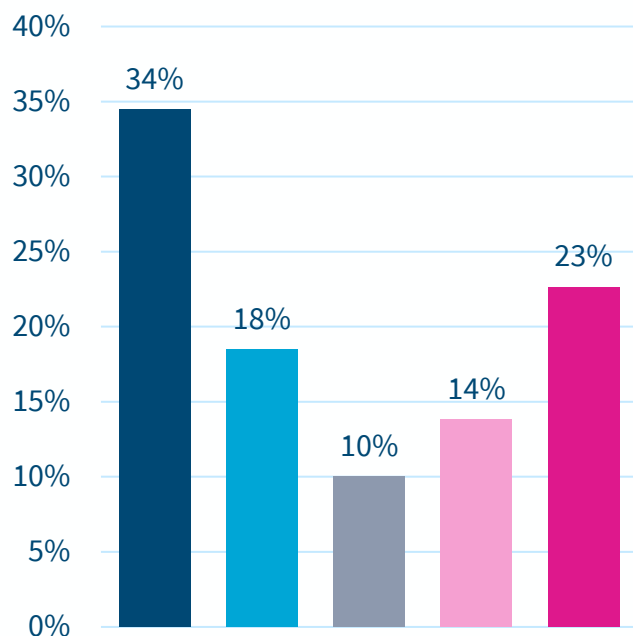
Wat vinden inwoners van het plan van de gemeente?

Open raadpleging

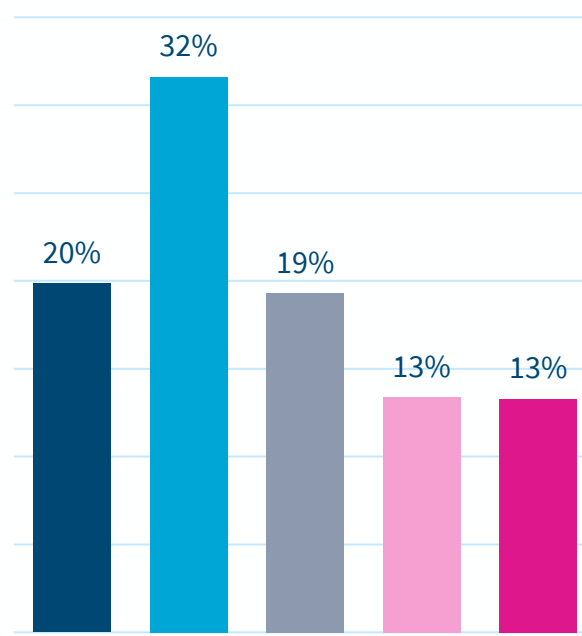
De gemeente Den Haag gaat stoppen met gas. We gaan duurzame energie gebruiken voor koken, douchen en warmte.

Bent u het daarmee eens?

De gemeente Den Haag wil voor duurzame energie alleen technieken gebruiken die al bestaan. En waarmee we zeker genoeg energie kunnen maken voor heel Den Haag.

Bent u het daarmee eens?

Helemaal eens Eens Neutraal Oneens Helemaal oneens

Toelichting

- **In de open raadpleging zien we een vergelijkbaar maar meer uitgesproken beeld dan in de data van de gewogen brief.** Dat is vaak zo; mensen met een uitgesproken mening over het onderwerp doen vaker mee met een open raadpleging dan mensen met een meer genuanceerde mening.
- **Nog steeds is meer dan de helft (52%) het (helemaal) eens het plan van de gemeente om te stoppen met aardgas om te koken, douchen en verwarmen.** 10% is neutraal en 37% is het (helemaal) oneens met dit plan.
- **Ook is meer dan de helft (52%) het (helemaal) eens met het plan om voor duurzame energie alleen technieken te gebruiken die al bestaan** en waarmee genoeg energie gemaakt kan worden voor heel Den Haag. 26% is het (helemaal) oneens met dit plan.
- Van de mensen die het (helemaal) oneens zijn met het plan om te stoppen met aardgas, geeft in deze groep 74% aan dat zij toch haar mening wil geven over het onderwerp.

NB: totalen tellen niet altijd op tot 100% omdat mensen ook de optie 'weet ik niet / zeg ik liever niet' konden kiezen.

Prioriteiten van inwoners bij de overgang naar duurzame warmte

Wat vinden inwoners en ondernemers belangrijk bij overgaan naar duurzame warmte?

Uitleg van het PWE-keuzevraagstuk

Wat vindt u belangrijk bij overgaan naar duurzame warmte voor huizen en bedrijven?

Gebruik de en knoppen om 45 punten te verdelen. Klik op de knop voor meer informatie.

Mensen die weinig geld hebben, krijgen extra hulp van de gemeente om een nieuwe verwarming te betalen	We kiezen voor de plannen waarmee we het snelst stoppen met gas	Mensen die samen een plan maken voor duurzame warmte, krijgen zo veel mogelijk hulp
0	0	0
We kiezen voor de meest duurzame warmte	Woningen moeten met extra werk fijner worden om in te wonen	Er is zo weinig mogelijk overlast van het werk
0	0	0
Inwoners hebben zo veel mogelijk invloed op hoe we stoppen met gas	Stoppen met gas moet zo weinig mogelijk geld kosten voor de samenleving	Woningeigenaren hoeven zelf zo min mogelijk na te denken over de beste duurzame warmte
0	0	0

punten

0/45

Toelichting

- **Doel:** Inzicht krijgen in wat inwoners belangrijk vinden bij de overstap naar duurzame warmte.
- **Keuzesituatie:** Deelnemers verdeelden 45 punten over 9 doelen. Hoe belangrijker ze een doel vonden, hoe meer punten ze toekenden.
- **Motivatie:** Vervolgens konden ze hun keuzes toelichten.
- **Analyse:** Op basis van diverse kenmerken van de respondenten bepalen we met statistische analysemethodes waar de verschillen en overeenkomsten zitten tussen (groepen van) Nederlanders.

Gemiddelde resultaten: “Wat vindt u belangrijk bij overgaan naar duurzame warmte voor huizen en bedrijven?”

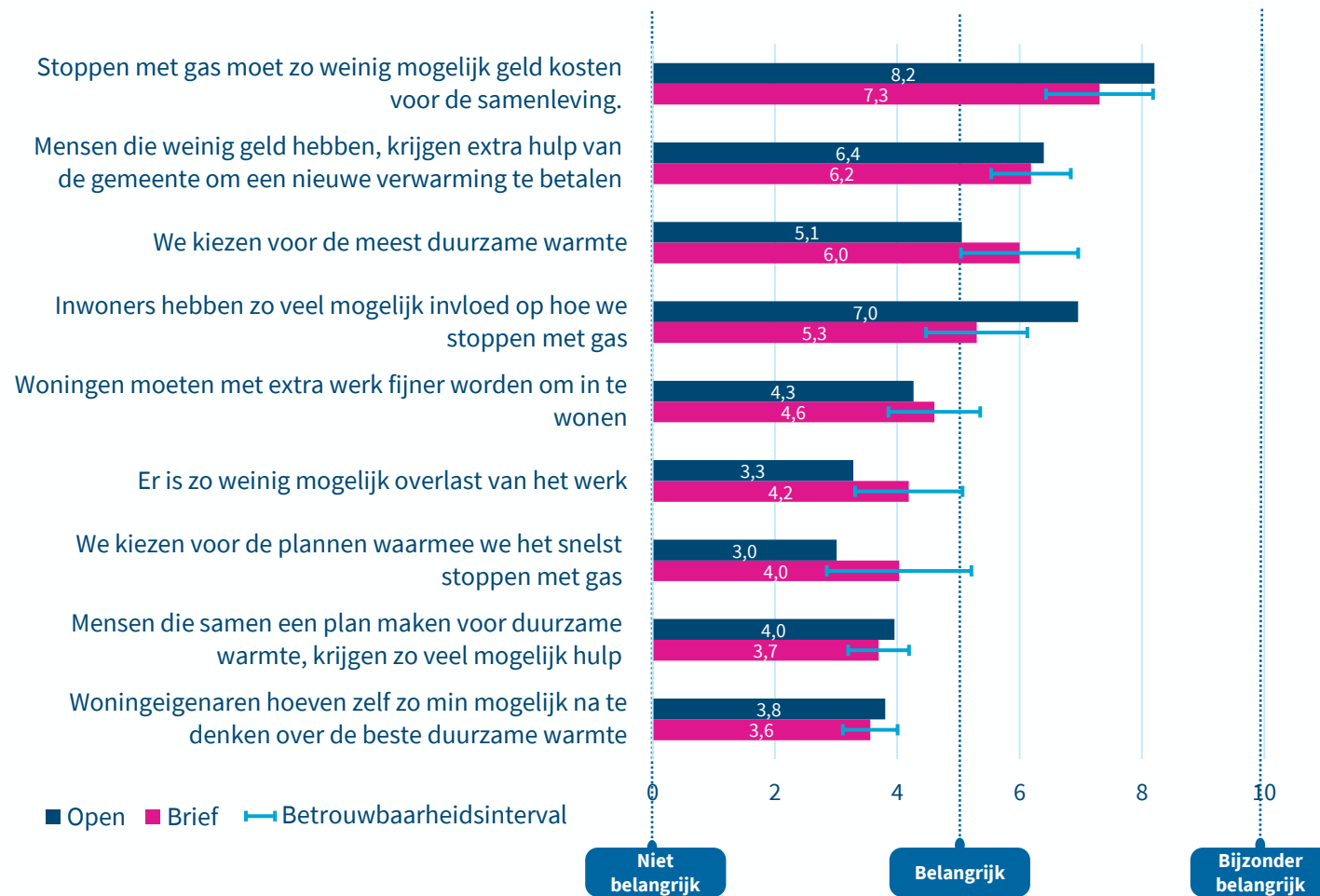

Open raadpleging

Brief gewogen

Gemiddelde punten

Inzichten (1)

- **Prioriteit aan lage kosten voor de samenleving en ondersteuning van lagere inkomens.** Gemiddeld wordt de meeste prioriteit gegeven aan zorgen dat stoppen met gas zo min mogelijk geld kost voor de samenleving en het ondersteunen van mensen die weinig geld hebben.
- **Duurzaamheid belangrijker dan snelheid.** Deelnemers vinden het relatief belangrijk hoe duurzaam het alternatief voor aardgas is. Deze wordt hoger geprioriteerd dan zorgen dat we zo snel mogelijk stoppen met aardgas. *Kosten en duurzaamheid* worden dus belangrijker gevonden dan *snelheid*. Dit lezen we ook terug in de motivaties, waarin veelal wordt genoemd dat “we het in één keer goed moeten doen”.
- **Invloed zonder zelf plannen te maken.** Verder worden er relatief veel punten gegeven aan de *invloed van inwoners* op de transitie, maar relatief weinig punten aan hulp voor mensen die een eigen plan maken. Dit duidt erop dat mensen wel invloed willen, maar in een andere vorm dan dat ze zelf plannen maken of omdat ze in algemene zin tegen het doel van de gemeente zijn (zie verdieping op pagina 27).

Gemiddelde resultaten: “Wat vindt u belangrijk bij overgaan naar duurzame warmte voor huizen en bedrijven?”

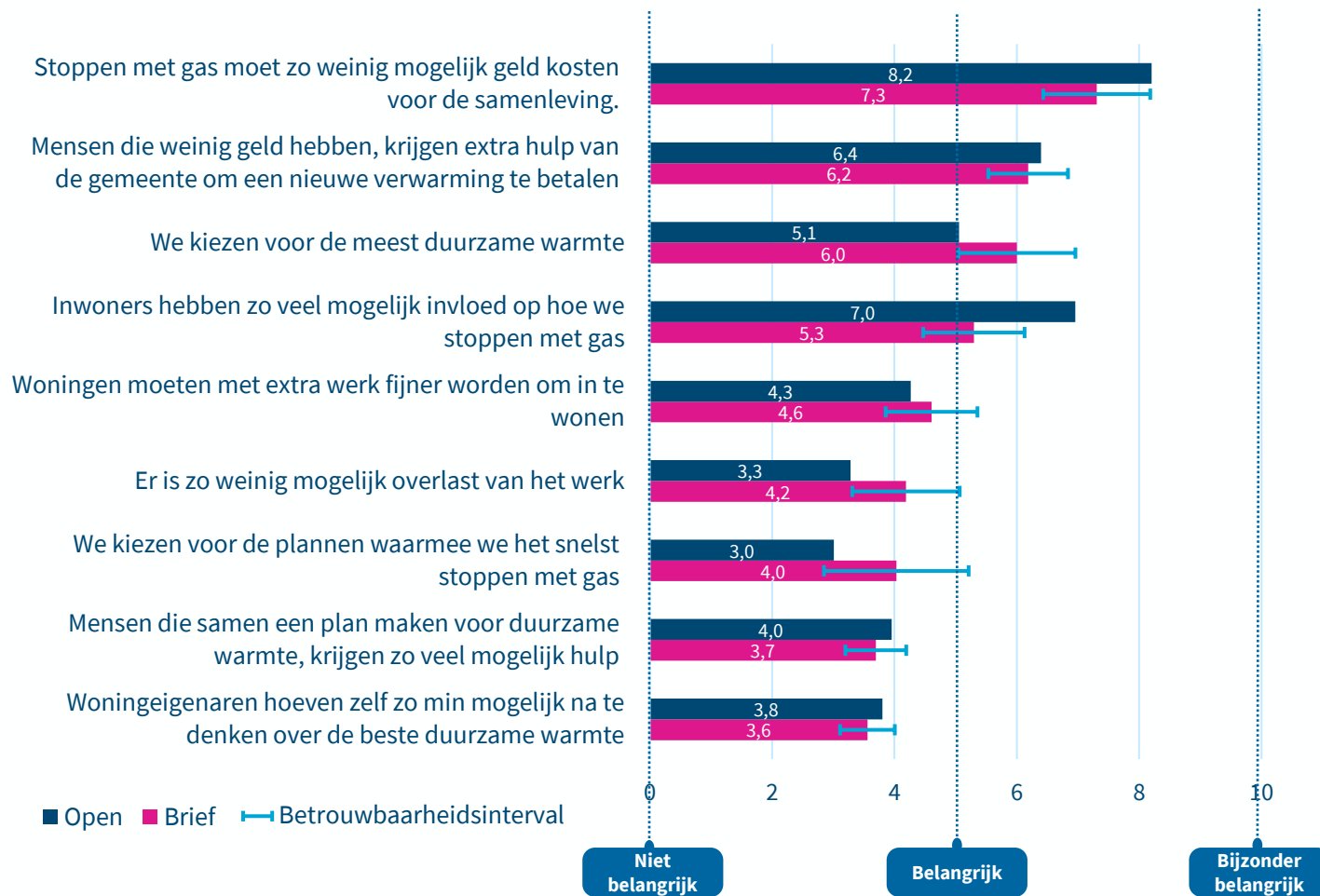

Open raadpleging

Brief gewogen

Gemiddelde punten

Inzichten (2)

- **Betrouwbaarheidsintervallen.** Bij de gewogen uitkomsten uit de briefraadpleging zijn de betrouwbaarheidsintervallen genoteerd. Een interval geeft aan dat als iedereen in Den Haag mee zou doen, het 95% zeker is dat de antwoorden binnen dit interval vallen. Op basis van de intervallen kunnen we concluderen dat de drie doelen die gemiddeld de meeste punten krijgen significant belangrijker gevonden worden dan de twee doelen die gemiddeld de minste punten krijgen.
- In de intervallen is veel spreiding in de antwoorden te zien. Zo worden de intervallen groter naarmate er veel uitschieters (geen of juist veel punten) in de resultaten zijn. Hoe groter het interval, hoe meer spreiding er is.
- **Snelheid om te stoppen met gas vertoont de grootste spreiding.** Dit komt met name omdat dit doel, meer dan de andere doelen, van meer dan 40% van de deelnemers geen punten heeft gekregen. In de motivaties lezen we dat deelnemers aangeven dat het belangrijk is dat er goed wordt nagedacht, dat snelheid geen doel op zich is en dat deelnemers hier geen punten geven omdat ze niet van het aardgas af willen.

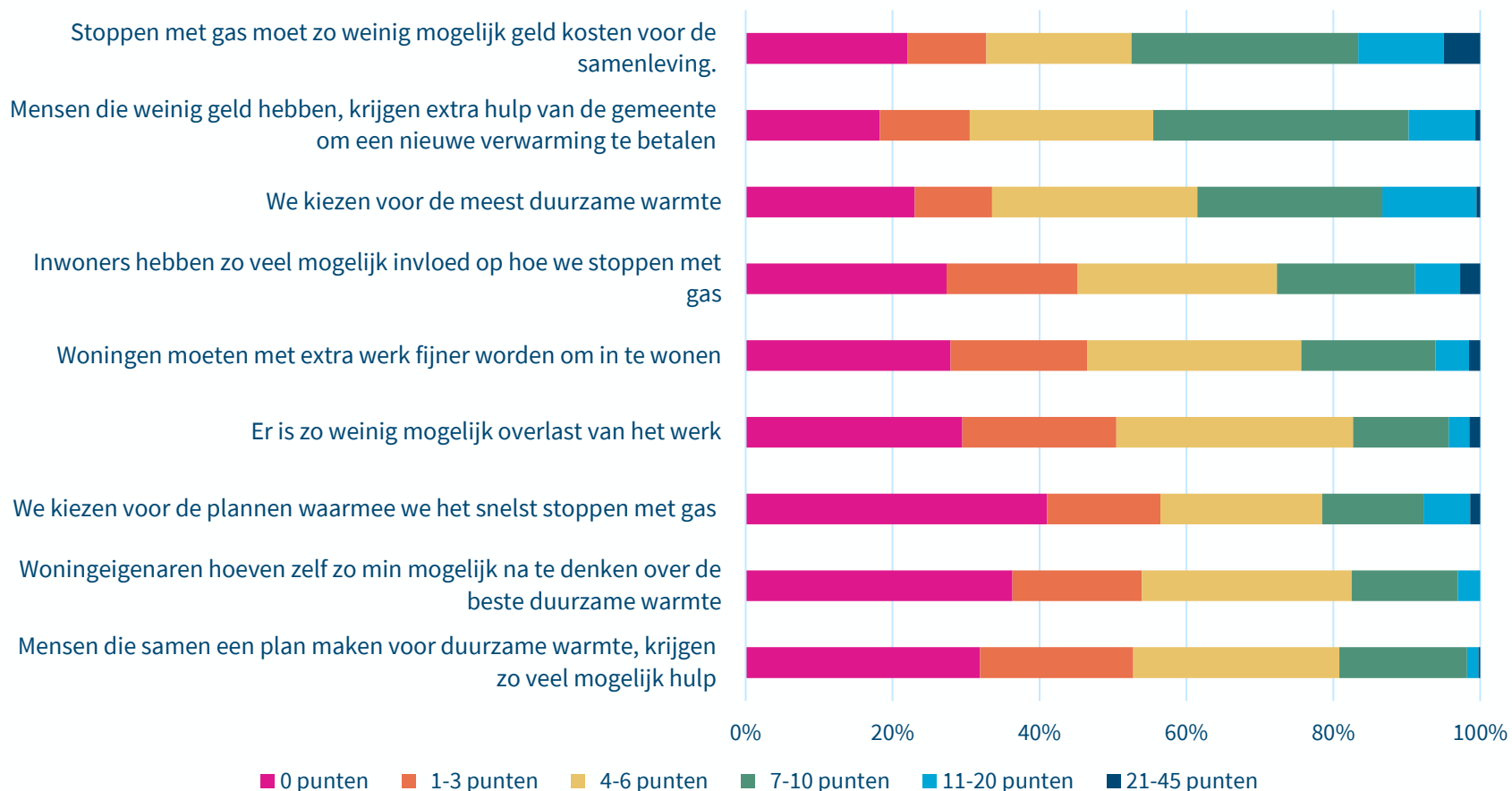

Gemiddelde resultaten: “Wat vindt u belangrijk bij overgaan naar duurzame warmte voor huizen en bedrijven?”

Brief gewogen

Spreading van punten

Inzichten

- Zoals genoemd bij de betrouwbaarheidsintervallen is er relatief veel spreiding in de antwoorden. Dit betekent dat inwoners van gemeente Den Haag verschillende beelden en prioriteiten hebben in de warmtetransitie.
- Het is daarom belangrijk om in beleid, zoals het warmteprogramma, rekening te houden met verschillende voorkeuren en te kijken op welke opties de gemeente dit tegemoet wil komen (door bijvoorbeeld specifiek beleid voor verschillende groepen te maken). De clusteranalyse (hoofdstuk 3.3) geeft meer inzichten in welke groepen dit kunnen zijn.

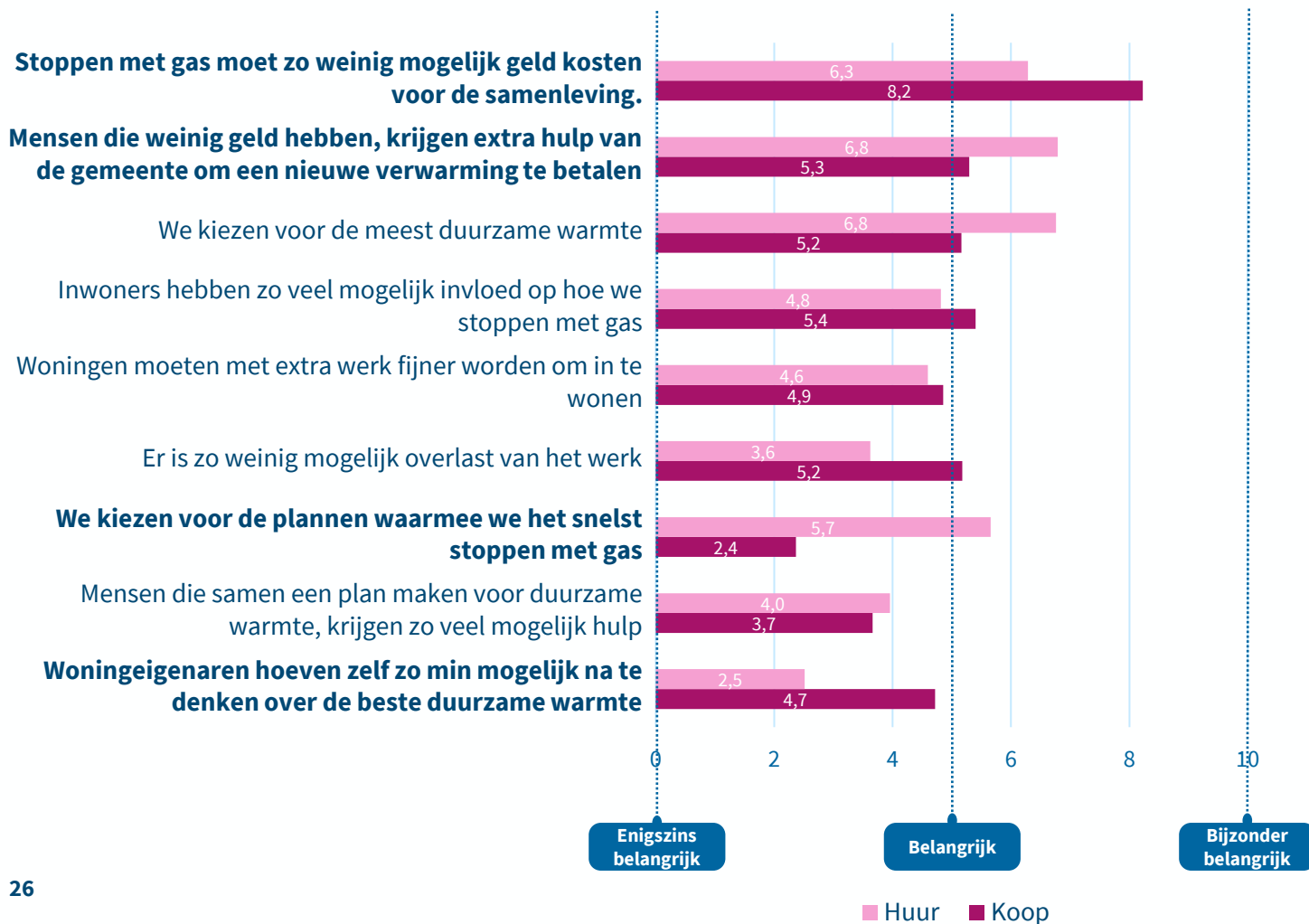

Gemiddelde resultaten: “Wat vindt u belangrijk bij overgaan naar duurzame warmte voor huizen en bedrijven?”

Brief gewogen

Gemiddelde punten, uitgesplitst naar type woning

Inzichten

- **Er zijn veel verschillen te duiden tussen deelnemers die in een huurwoning en in een koopwoning wonen.** Gezien de verschillende woonsituaties zijn die verschillen niet verrassend, maar wel belangrijk om in overweging te nemen bij het maken van beleid.
- **Deelnemers die in huurwoningen wonen geven gemiddeld veel meer punten aan het snel stoppen met aardgas.** Dit kan ermee te maken hebben dat zij niet zelf beslissen over hun warmtevoorziening en hier niet direct de kosten voor dragen, terwijl ze wel de kosten dragen van de energierekening (en de prijzen van gas recent flink gestegen zijn). Sneller overstappen kan voor hen daarom als minder grote drempel ervaren worden dan voor woningeigenaren.
- **Deelnemers die een koopwoning hebben geven relatief meer punten aan de zo laag mogelijk kosten voor de samenleving en het voorkomen van overlast.**

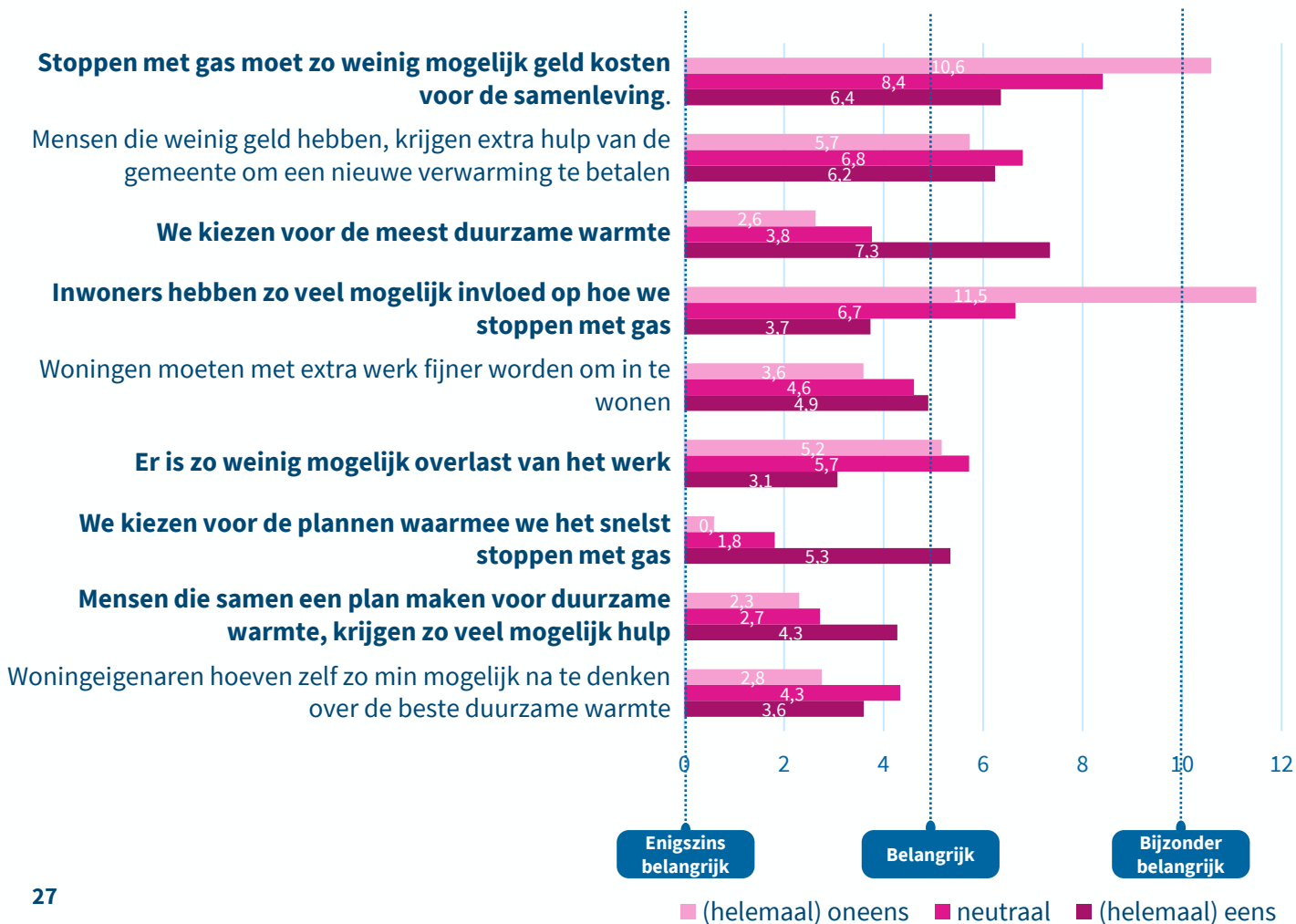

Gemiddelde resultaten: “Wat vindt u belangrijk bij overgaan naar duurzame warmte voor huizen en bedrijven?”

Brief gewogen

Gemiddelde punten, uitgesplitst naar houding t.o.v. het doel van de gemeente

Inzichten

- De houding ten aanzien van de doelstelling van de gemeente om over te stappen op duurzame warmte, leidt tot verschillen in prioritering.
- Deelnemers die het niet eens zijn met de doelen van de gemeente geven gemiddeld de meeste prioriteit aan het kunnen uitoefenen van invloed. Ook vinden zij het belangrijker dat de transitie zo min mogelijk geld kost voor de samenleving.
- De deelnemers die het eens zijn met de doelstelling zetten gemiddeld juist meer in op de duurzaamheid van de warmte en ook relatief meer op het snel stoppen met gas.

Gemiddelde resultaten: uitsplitsing per stadsdeel

Toelichting

De tabel hieronder laat zien hoeveel punten de gemiddelde deelnemer uit een stadsdeel geeft aan de acht opties. Vanwege het grote aantal wijken kunnen we niet herwegen op stadsdelen, hierdoor kan het zijn dat bepaalde opleidingsniveaus, genders of leeftijdsgroepen enigszins oververtegenwoordigd zijn in bepaalde stadsdelen.

In de gemiddelden zien we dat er stadsdelen zijn waar gemiddeld meer prioriteit wordt gegeven aan snelheid, duurzaamheid en lage kosten en minder aan de invloed van inwoners (zoals in Escamp). Tegelijkertijd zijn er stadsdelen waar gemiddeld meer prioriteit gegeven wordt aan invloed van inwoners en weinig aan snel stoppen met gas (zoals in Haagse Hout en Loosduinen).

	Gemiddeld	Centrum	Escamp	Haagse Hout	Laak	Leidschenveen-Ypenburg	Loosduinen	Scheveningen	Segbroek
Stoppen met gas moet zo weinig mogelijk geld kosten voor de samenleving	7,3	7,1	6,2	7,5	6,9	10,3	11,7	7,1	5,1
Mensen die weinig geld hebben, krijgen extra hulp van de gemeente om een nieuwe verwarming te betalen	6,2	6,2	6,4	5,9	6,0	6,6	4,9	6,9	5,5
We kiezen voor de meest duurzame warmte	6,0	6,6	6,0	4,5	5,6	5,3	5,3	6,5	6,1
Inwoners hebben zo veel mogelijk invloed op hoe we stoppen met gas	5,3	4,0	3,9	7,8	5,1	6,4	9,0	6,8	4,5
Woningen moeten met extra werk fijner worden om in te wonen	4,6	5,2	4,7	4,2	7,1	2,8	3,3	4,7	4,7
Er is zo weinig mogelijk overlast van het werk	4,2	3,8	5,3	4,1	3,1	4,4	3,7	3,7	5,0
We kiezen voor de plannen waarmee we het snelst stoppen met gas	3,7	4,7	6,1	2,7	2,9	2,8	1,4	2,9	4,0
Mensen die samen een plan maken voor duurzame warmte, krijgen zo veel mogelijk hulp	3,6	4,3	2,8	4,4	3,8	4,3	2,7	3,3	5,7
Woningeigenaren hoeven zelf zo min mogelijk na te denken over de beste duurzame	3,6	3,3	3,5	4,0	4,5	2,1	2,8	3,0	4,3

Verdieping: motivaties achter de keuzes van deelnemers

Argumentenanalyse

Uitleg argumenten analyse

Argumentenanalyse van de motivaties van respondenten

Bedankt voor uw mening!

We vinden het interessant om meer te weten hierover.

Kunt u uitleggen waarom u punten heeft gegeven aan deze doelen?

Woningen moeten met extra werk fijner worden om in te wonen
7 punten

We kiezen voor de plannen waarmee we het snelst stoppen met gas
22 punten

Toelichting

- **Motivatie:** Deelnemers konden optioneel hun puntenverdeling motiveren. Daarbij noemen zij – in verschillende persoonlijke bewoordingen – vaak vergelijkbare argumenten.
- **Codeboek:** We hebben de meest voorkomende argumenten een code gegeven. Iedere code representeert één argumenten categorie.
- **Analyse:** We hebben van iedere keuze-optie willekeurig geselecteerde motivaties geanalyseerd totdat er verzadiging van argumentencategorieën optreedt.
- **Belangrijkste argumenten:** We laten de meest genoemde argumenten zien binnen een optie. Met sterren geven we aan hoe vaak een argument wordt genoemd.
 - ★★★ betekent dat dit de hoofdmoot vormt van de argumenten die bij een optie gegeven worden; dit argument springt er duidelijk uit.
 - ★★ betekent dat dit argument vaak wordt genoemd.
 - ★ betekent dat dit argument minder vaak maar wel een aantal keer wordt genoemd. We laten het vooral zien om de veelzijdigheid van de argumenten weer te geven.

Stoppen met gas moet zo weinig mogelijk geld kosten voor de samenleving

7,3
punt

We zien dat veel deelnemers aangeven dat de warmtetransitie (veel) geld kost. Er zijn zorgen over de betaalbaarheid van het leven in algemene zin en er wordt een gevoel van oneerlijkheid geuit als reactie op ervaren dwang. Tegelijkertijd geeft een groep aan dat we de kosten moeten accepteren en leeft er de zorg dat het alternatief op stoppen met gas nog duurder is.

Waarom adviseren deelnemers de gemeente hier meer of minder prioriteit aan te geven?

Genoemde argumenten om hier <u>meer</u> prioriteit aan te geven	Frequentie	Genoemde argumenten om hier <u>minder</u> prioriteit aan te geven	Frequentie
Het leven is al zo duur, dit moet er niet voor zorgen dat dit nog erger wordt	★★★	De overstap naar duurzame warmte kost nu eenmaal geld	★★★
De overstap naar duurzame warmte wordt opgelegd, dus het moet zo min mogelijk kosten	★★★	Niets doen is duurder	★
Dit is nodig zodat iedereen mee kan doen	★★	Als de overheid het betaalt, hoeft het de samenleving niet veel geld te kosten	★
We moeten niet stoppen met gas	★★	We moeten niet stoppen met gas	★
Het is de taak van de overheid om hiervoor te zorgen	★		

Mensen die weinig geld hebben, krijgen extra hulp van de gemeente om een nieuwe verwarming te betalen

6,2
punt

In de argumenten op deze keuze-optie zien we verschillen tussen mensen die het meer en minder prioriteit geven. Tegelijkertijd zijn er in beide groepen motivaties die aangeven dat we niet alleen de lagere inkomens, maar ook de middeninkomens moeten ondersteunen.

Waarom adviseren deelnemers de gemeente hier meer of minder prioriteit aan te geven?			
Genoemde argumenten om hier <u>meer</u> prioriteit aan te geven		Genoemde argumenten om hier <u>minder</u> prioriteit aan te geven	
	Frequentie		Frequentie
In een sociale samenleving horen we elkaar te helpen, zodat iedereen mee kan doen	★★★	Help niet alleen de lage inkomens, die worden al genoeg geholpen. Help ook de middeninkomens	★★
Het is te duur voor deze mensen en anders worden zij te hard getroffen hierdoor	★★	Mensen die weinig geld hebben moeten gaan werken	★
Anders is de transitie niet haalbaar	★		
Belangrijk, maar vergeet de middeninkomens niet	★		

We kiezen voor de meest duurzame warmte

6,0
punt

Deelnemers die dit veel punten geven stellen hier in veel gevallen wel randvoorwaarden aan (duurzaam is goed, mits...). Daarnaast zien we verschillende groepen: enerzijds deelnemers die vinden dat de transitie in één keer goed moet gebeuren en anderzijds deelnemers die meer zien in een geleidelijke overgang en daarmee ruimte bieden voor minder duurzame warmte op korte termijn.

Waarom adviseren deelnemers de gemeente hier meer of minder prioriteit aan te geven?				
Genoemde argumenten om hier <u>meer</u> prioriteit aan te geven		Frequentie	Genoemde argumenten om hier <u>minder</u> prioriteit aan te geven	Frequentie
Dit is belangrijk, maar moet zorgvuldig gebeuren (dat het betaalbaar blijft, goed voor iedereen is en/of dat de bronnen écht duurzaam zijn)		★★★	Andere dingen zijn belangrijker, zoals kosten en snelheid	★★★
Dit is goed voor de toekomst		★★★	Dit is niet haalbaar	★
We moeten het in één keer goed doen		★★	Dit maakt het (te) duur	★
Dit is ten slotte het doel van de warmtetransitie		★	We hoeven niet nu in één keer over te stappen, we kunnen ook wachten op ontwikkelingen	★
Dit is goed voor het milieu		★		

Inwoners hebben zoveel mogelijk invloed op hoe we stoppen met gas

5,3
punt

Deelnemers die hier meer prioriteit aan geven hebben het veel over de (gewenste grote) rol van inwoners in de transitie. Deelnemers die hier minder prioriteit aan geven hebben het minder over die rol en meer over de uitkomsten, door het benoemen van duidelijke zorgen zoals vertraging van de transitie en het collectieve/maatschappelijke belang.

Waarom adviseren deelnemers de gemeente hier meer of minder prioriteit aan te geven?				
Genoemde argumenten om hier <u>meer</u> prioriteit aan te geven		Frequentie	Genoemde argumenten om hier <u>minder</u> prioriteit aan te geven	Frequentie
De overheid moet niks opleggen: inwoners moeten zelf kiezen		★★★	De overheid moet regie gaan nemen, anders worden er keuzes gemaakt die niet goed zijn voor de maatschappij	★★★
Het is belangrijk en logisch om bewoners invloed te geven omdat het hun raakt		★★	Dit leidt tot vertraging	★★★
Dit is nodig voor begrip, motivatie en draagvlak		★★		
Invloed is goed, maar er zijn grenzen		★		

Woningen moeten met extra werk fijner worden om in te wonen

4,6
punt

In de argumenten om hier meer prioriteit aan te geven zien we met name motivaties over de positieve effecten (woongenot, draagvlak, welzijn). Deelnemers die er minder punten aan geven zijn hier niet op tegen maar hechten er minder belang aan, zien niet de link met de warmtetransitie en/of vinden dat dit niet de rol van de gemeente is.

Waarom adviseren deelnemers de gemeente hier meer of minder prioriteit aan te geven?			
Genoemde argumenten om hier <u>meer</u> prioriteit aan te geven	Frequentie	Genoemde argumenten om hier <u>minder</u> prioriteit aan te geven	Frequentie
Woongenot en kwaliteit van woningen zijn belangrijk	★★★	Andere dingen zijn belangrijker	★★
Dit zorgt voor draagvlak, het maakt duurzame warmte aantrekkelijk	★★	Dit voegt niets toe aan duurzamer verwarmen	★★
Dit is logisch en werkt	★★	Dit is niet de verantwoordelijkheid van de gemeente	★★
Dit is altijd nuttig, ook als je niet wilt verduurzamen	★	Mijn huis is al comfortabel	★
Dit is goed voor het welzijn van bewoners	★	Dit is niet noodzakelijk	★

Er is zo weinig mogelijk overlast van het werk

4,2
punt

In de argumenten van alle deelnemers zien we veel terug dat de nodige overlast acceptabel gevonden wordt. De deelnemers die hier veel punten aan geven, benoemen hierbij wel dat ze het waarderen als er zo *weinig mogelijk overlast* is en dat goede afstemming hieraan bijdraagt.

Waarom adviseren deelnemers de gemeente hier meer of minder prioriteit aan te geven?					
Genoemde argumenten om hier <u>meer</u> prioriteit aan te geven		Frequentie	Genoemde argumenten om hier <u>minder</u> prioriteit aan te geven		Frequentie
Blij met zo min mogelijk overlast		★★★	Overlast hoort er nou eenmaal bij		★★★
Goede afstemming is noodzakelijk en dit zorgt voor meer begrip		★★	Overlast is prima, want verduurzamen heeft prioriteit		★★
We moeten niet stoppen met gas		★	Fijn, maar wat moet dat moet		★
			Overlast is geen probleem, maar communiceer dit van tevoren		★
			Andere dingen zijn belangrijker		★

We kiezen voor de plannen waarmee we het snelst stoppen met gas

4,0
punt

Deelnemers die hier veel punten aan geven hebben zorgen over de effecten als we niet zo snel mogelijk stoppen met gas. Tegelijkertijd hebben deelnemers die hier weinig punten aan geven zorgen over de effecten van een te gehaaste aanpak. Een deel is niet tegen het snel stoppen met gas, maar wil dat er goed over nagedacht wordt.

Waarom adviseren deelnemers de gemeente hier meer of minder prioriteit aan te geven?

Genoemde argumenten om hier <u>meer</u> prioriteit aan te geven	Frequentie	Genoemde argumenten om hier <u>minder</u> prioriteit aan te geven	Frequentie
Er is geen tijd om te wachten; hoe eerder hoe beter	★★★	Denk de plannen eerst goed uit; haastige spoed is zelden goed	★★★
Ja, maar doe het wel verantwoord	★★	We moeten niet stoppen met gas	★★
We moeten snel onafhankelijk worden van andere landen	★	Snelheid is geen doel op zich	★★

Mensen die samen een plan maken voor duurzame warmte, krijgen zo veel mogelijk hulp

3,7
punt

Deelnemers die hier meer prioriteit aan geven hebben het veel over (sociale) effecten en/of vinden dat inzet beloond moet worden. Deelnemers die hier minder punten aan geven hebben weinig draagvlak voor plannen van anderen of hebben zorgen dat de hulp dan naar een selecte groep gaat in plaats van naar de gehele samenleving.

Waarom adviseren deelnemers de gemeente hier meer of minder prioriteit aan te geven?					
Genoemde argumenten om hier <u>meer</u> prioriteit aan te geven		Frequentie	Genoemde argumenten om hier <u>minder</u> prioriteit aan te geven		Frequentie
Dit stimuleert participatie, zelfredzaamheid en het motiveert		★★★	Het huidige plan heeft geen toekomst of is te duur		★★★
Geef een (financiële) beloning voor het werk dat deze mensen stoppen in het maken van een plan		★★	Dit spreekt mij niet aan/dit is meer een subsidie voor 'de rijken'		★★★
Bied ondersteuning aan mensen/VvE's in het maken van een plan		★	Teveel verschillende meningen om samen te werken		★★
De energietransitie gaat gebaat bij eigen inbreng en samenwerking		★	Bied hulp dat de gehele samenleving ten goede komt		★★
			Het is belangrijk dat inwoners zelf keuzes kunnen maken		★

Woningeigenaren hoeven zelf zo min mogelijk na te denken over de beste duurzame warmte

3,6
punt

In de argumenten zien we veel terugkomen dat woningeigenaren zelf keuzes moeten maken. Wel zijn er deelnemers die vinden dat de gemeente dit zo goed mogelijk moet ondersteunen en dingen moet uitzoeken en tegelijkertijd deelnemers die vinden dat woningeigenaren dit zelf moeten doen.

Waarom adviseren deelnemers de gemeente hier meer of minder prioriteit aan te geven?

Genoemde argumenten om hier <u>meer</u> prioriteit aan te geven	Frequentie	Genoemde argumenten om hier <u>minder</u> prioriteit aan te geven	Frequentie
Gemeente moet kiezen en de beste opties voorleggen	★★★	Zelf regelen heeft mijn voorkeur	★★★
Steun woningeigenaren	★★★	Stoppen met gas is onzinnig/waanzin	★★
Verandering doorvoeren is nodig	★	Dit is de verantwoordelijkheid van woningeigenaren	★★

Verdieping: vijf verschillende groepen deelnemers

Latente Klasse Cluster Analyse

Op zoek naar patronen in de data: welke perspectieven komen we tegen?

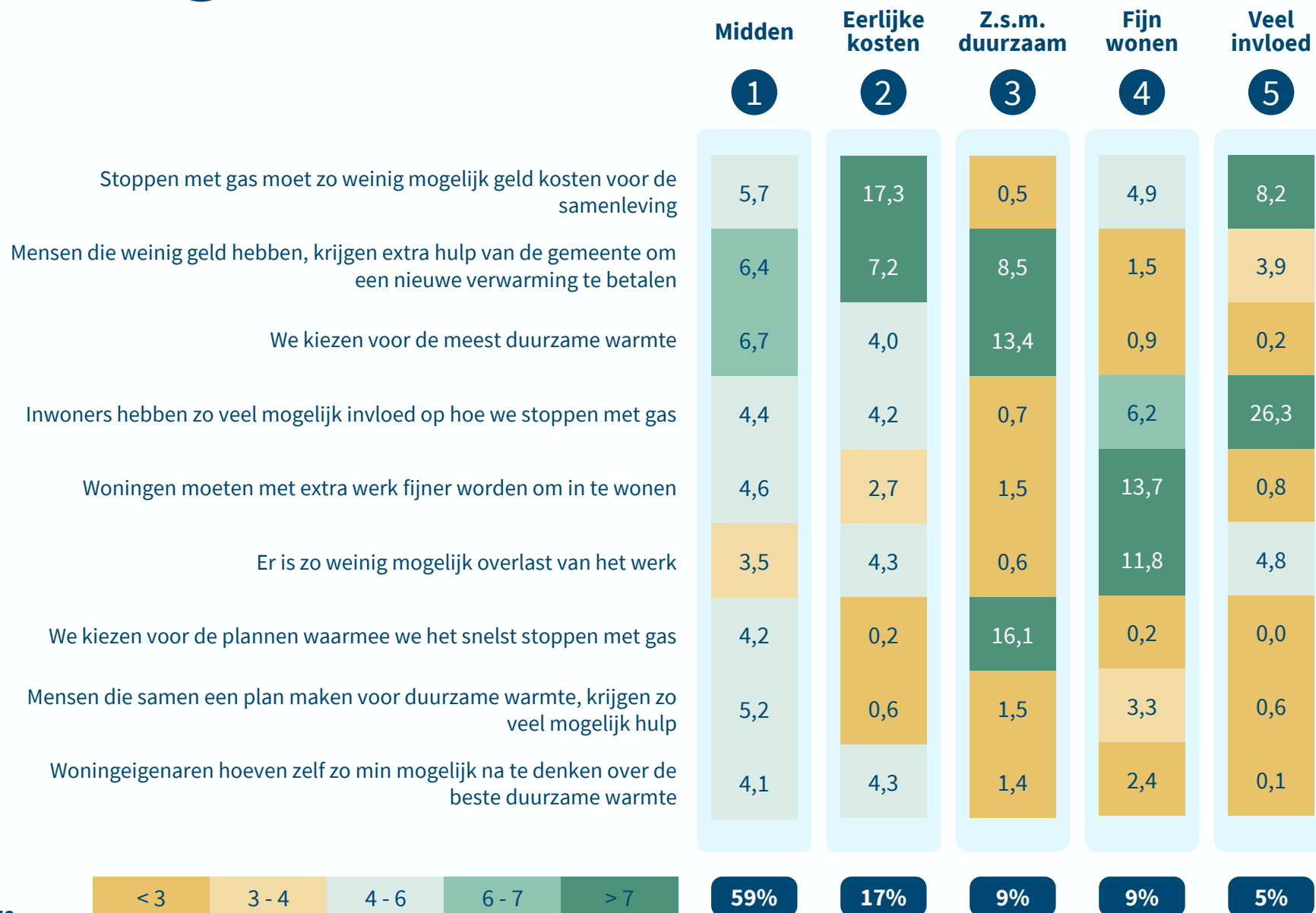
	1	2	3	4	5
Stoppen met gas moet zo weinig mogelijk geld kosten voor de samenleving	5,7	17,3	0,5	4,9	8,2
Mensen die weinig geld hebben, krijgen extra hulp van de gemeente om een nieuwe verwarming te betalen	6,4	7,2	8,5	1,5	3,9
We kiezen voor de meest duurzame warmte	6,7	4,0	13,4	0,9	0,2
Inwoners hebben zo veel mogelijk invloed op hoe we stoppen met gas	4,4	4,2	0,7	6,2	26,3
Woningen moeten met extra werk fijner worden om in te wonen	4,6	2,7	1,5	13,7	0,8
Er is zo weinig mogelijk overlast van het werk	3,5	4,3	0,6	11,8	4,8
We kiezen voor de plannen waarmee we het snelst stoppen met gas	4,2	0,2	16,1	0,2	0,0
Mensen die samen een plan maken voor duurzame warmte, krijgen zo veel mogelijk hulp	5,2	0,6	1,5	3,3	0,6
Woningeigenaren hoeven zelf zo min mogelijk na te denken over de beste duurzame warmte	4,1	4,3	1,4	2,4	0,1

Introductie tot LKCA

- **Wat is een LKCA?** De statistische techniek Latente Klasse Clusteranalyse (LKCA) zoekt naar groepen die grotendeels dezelfde antwoorden geven. Of groepen die juist heel anders prioriteren dan andere groepen.
- **Waarom deze analyse?** Met deze analyse onderzoeken we de voorkeuren van deelnemers. We analyseren welke groepen we kunnen onderscheiden in hun voorkeuren voor het keuzevraagstuk. De methode zoekt zelf naar significante kenmerken, vermoedens spelen geen rol.
- **Vijf groepen deelnemers:** De LKCA geeft aan dat de deelnemers in vijf groepen kunnen worden opgedeeld die een verschillend perspectief hebben op waar de gemeente meer en minder rekening mee moet houden bij de overstap naar duurzame warmte. We werken deze uit op de volgende pagina's.

We zien **5** groepen in de representatieve steekproef

Toelichting

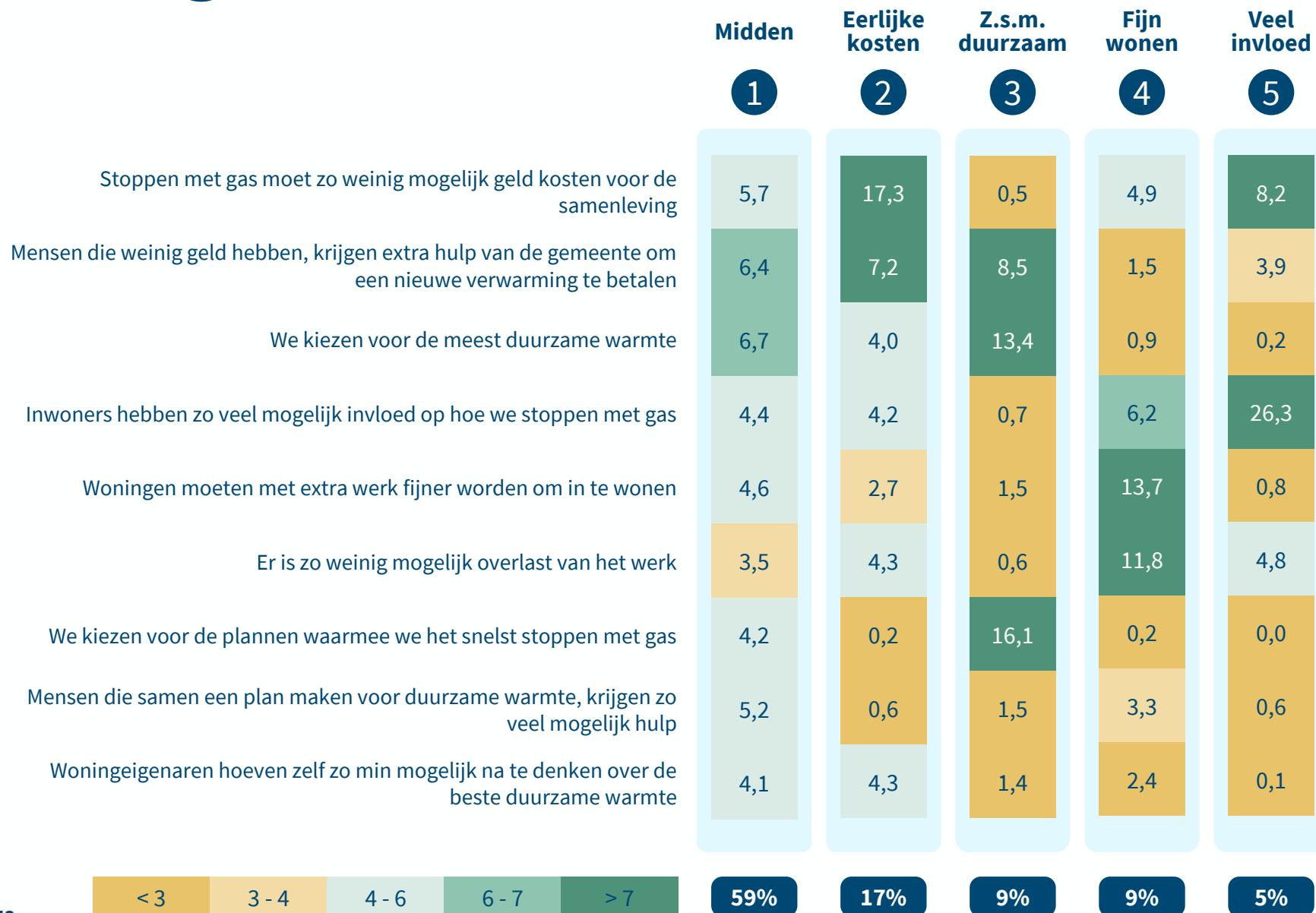
Het LKCA-model stelt vast dat er onder de deelnemers vijf groepen zijn waarbinnen de deelnemers sterk op elkaar lijken qua voorkeuren en waarbij iedere groep een andere mening heeft dan de andere groepen.

Hiernaast ziet u hoeveel punten de gemiddelde deelnemer uit een groep geeft aan de negen doelen.

De percentages onderin geven aan hoe groot de groepen zijn.

We zien **5** groepen in de representatieve steekproef

Inzichten

- Beleid waarin aandacht gegeven wordt voor zo laag mogelijke kosten voor de samenleving en extra ondersteuning voor lagere inkomens sluit aan bij de waarden van 76% van de deelnemers (optelling van groep 1 en 2).
- Andere groepen hebben liever dat de gemeente stuurt op ofwel snel overstappen naar de duurzaamste warmte (17%), zorgen voor woongenot tijdens en na de werkzaamheden (9%) of invloed van inwoners (5%). Als de gemeente alle groepen tegemoet wil komen, vraagt dit flankerend beleid, inzet op specifieke activiteiten en strategischere communicatie.

Waar in onderscheiden de groepen zich: toelichting op groep 1 (midden)

Inzichten

- De eerste groep is veruit de grootste groep (59% van de deelnemers) en verdeelt de punten gematigd over de doelen.
- **Prioritering van de doelen.** Deze groep geeft net meer prioriteit aan 'zo laag mogelijke kosten voor de samenleving', 'ondersteunen van mensen met weinig geld' en 'kiezen voor meest duurzame warmte'.
- Deze groep geeft het minste prioriteit aan het voorkomen van overlast.
- **Kenmerken.** Deze groep is het in grote mate eens met het doel van de gemeente. Ook maakt deze groep zich meer zorgen over het klimaat dan andere groepen. De overige kenmerken van deze groep komen overeen met de gehele groep deelnemers

Quotes in de motivatie van groep 1 (midden)

Leeswijzer: de kleuren en lettercategorieën geven aan welke motivaties bij welke keuze-opties zijn gegeven.

“Mensen willen wel andere energiebronnen, maar ze willen of kunnen daar niet veel geld aan uitgeven. Door energiebronnen aan te bieden die weinig geld kosten, gaan meer mensen sneller van het gas af.” [A]

“Invloed is wel van belang, maar niet per inwoner. Gebundelde krachten ja, anders enorme versnippering van opties en dat zal vertraging opleveren.” [D]

“Het scheelt de gemeente tijd en kosten, als een groep mensen zelf een passende oplossing hebben voor een probleem. Zij hebben verstand van hun eigen huizen en mogelijkheden. De enige voorwaarde is wel dat de plannen binnen het geheel moeten passen, want niet iedereen kan een eigen groep vormen, en ze moeten er niet buiten vallen.” [H]

“Veel mensen hebben te weinig budget om de overgang te betalen. De overheid moet hier inspringen met belastinggeld.” [B]

“Woonlasten voor mensen met een laag inkomen zijn al hoog genoeg, zoniet te hoog. Als daar nog eens innovatiekosten bovenop komen is het leven voor deze categorie nagenoeg onbetaalbaar.” [B]

“Duurzaam in de zin van goed voor het milieu, maar ook duurzaam in de zin van voorbereid op de lange termijn. Je kunt bij problemen voor de goede, de snelle of de goedkope optie gaan, en goedkoop is duurkoop, dus het belangrijkste is om een goede balans te vinden tussen duurzaam en betaalbaar.” [C]

“Of je huis nu met gas of met duurzame energie wordt verwarmd maakt toch niet echt uit? Als het maar warm is in de winter.” [E]

“Ja en nee. Wel inbreng op plannen (goede info geven en luisteren naar meningen en afwegingen). Dat kan besluiten echt verbeteren en ook de argumenten en uitleg over de keuzes. Maar goedkeuring zal nooit unaniem zijn en er zijn altijd tegenstanders. Daarom belangrijk om goed te regelen dat er keuze is voor eigen huis (en soms is dat keuze uit 2 of 3 opties die iemand allemaal niet leuk vindt, maar dan heeft iemand wel keuze).” [D]

“Ja, kwaliteit gaat vóór snelheid en de kosten. Laten we het nu in één keer goed doen.” [C]

“Efficiënt uitvoeren van de werkzaamheden, bv. per straat in een wijk, drukt de kosten. Tijdelijke overlast is onvermijdelijk, maar beter kort veel last dan heel lang een matige hoeveelheid overlast.” [F]

Waar in onderscheiden de groepen zich: toelichting op groep 2 (eerlijke kosten)

2

Stoppen met gas moet zo weinig mogelijk geld kosten voor de samenleving.	17,3
Mensen die weinig geld hebben, krijgen extra hulp van de gemeente om een nieuwe verwarming te betalen	7,2
We kiezen voor de meest duurzame warmte	4,0
Inwoners hebben zo veel mogelijk invloed op hoe we stoppen met gas	4,2
Woningen moeten met extra werk fijner worden om in te wonen	2,7
Er is zo weinig mogelijk overlast van het werk	4,3
We kiezen voor de plannen waarmee we het snelst stoppen met gas	0,2
Mensen die samen een plan maken voor duurzame warmte, krijgen zo veel mogelijk hulp	0,6
Woningeigenaren hoeven zelf zo min mogelijk na te denken over de beste duurzame warmte	4,3

< 3

3 - 4

4 - 6

6 - 7

> 7

17%

Inzichten

- De tweede groep is kleiner dan de eerste groep (17% van de deelnemers) en geeft duidelijke richting mee in hun keuzes.
- **Prioritering van de doelen.** In deze groep zien we een focus op een eerlijke verdeling van kosten. Deze groep geeft veruit de meeste punten aan het zorgen dat de transitie zo min mogelijk geld kost voor de samenleving. Ook geven ze meer punten dan gemiddeld aan het ondersteunen van mensen met weinig geld.
- Tegelijkertijd geven ze weinig tot geen punten aan het snel stoppen met gas en ondersteunen van mensen die zelf plannen maken.
- **Kenmerken.** De mening over het doel van de gemeente is in deze groep meer verdeeld dan in de andere groepen. Verder maakt deze groep zich iets minder zorgen over het klimaat dan gemiddeld.
- Deze groep heeft relatief meer moeite met rondkomen in vergelijking met de andere groepen.
- De overige kenmerken van deze groep komen overeen met de gehele groep deelnemers.

Quotes in de motivatie van groep 2 (eerlijke kosten)

Leeswijzer: de kleuren en lettercategorieën geven aan welke motivaties bij welke keuze-opties zijn gegeven.

“Stadsverwarming is mega mega duur, de vastrecht en afnamekosten BEGINNEN al op 800+ euro dan is je verbruik nog 0. Dat is al meer dan 65 euro per maand zonder gebruik, actueel verbruik is ook duur (en tijdens corona bijna 100euro per Gj) De bedrijven die dit aanleggen doen dit enkel om legaal een monopolie te hebben en houden en jaarlijks de kosten maximaal te verhogen, al jaren. Als je wilt dat mensen meegaan in de transitie dan kan het alternatief niet duurder zijn, vooral niet voor mensen die geen mogelijkheid hebben tot gebruik van zonnepanelen en subsidies/toeslagen en andere zaken.” [A]

“Zo ontstaan er allemaal verschillende situaties door de stad. Wat voor sommige bewoners een leuk alternatief lijkt kan voor de rest van de buurt zeer onprettig zijn.” [H]

“Het leven is al duur genoeg, als bewoners niet zelf het moment mogen kiezen wanneer zij de overstap (willen/kunnen) maken en wellicht ergens anders hun prioriteiten hebben liggen zullen de investering door de gemeente of het rijk flink gesteund moeten worden.” [A]

“Er is maar 1 bottleneck en dat is dat iedereen zonder al te veel gezeur meedoet. Eenvoud en weinig overlast (in uitvoering) is daarvan het belangrijkste, maar voor sommige mensen ook het geld. Dus waar dat echt nodig is om te smeren, dan moet het maar.” [B]

“Natuurlijk, in mijn geval: leef van alleen een aow.” [B]

“Geleidelijke overgang lijkt me het beste qua stabiliteit voor de bewoners. En geeft ruimte voor ook inpassing van toekomstige betere, schonere en duurzamere technieken.” [G]

“Dit vind ik wel belangrijk omdat de kosten voor de bewoner niet de pan mag uitrijzen. Er mag ook niet een aanbieder zijn die de prijs kan bepalen zoals bijvoorbeeld bij Stadsverwarming. Voor veel bewoners is dit een doembeeld.” [A]

“Ten eerste ben ik tegen het stoppen met aardgas. Ten tweede kost de hele transitie belachelijk veel geld voor de inwoner van de stad/ land terwijl het merendeel daar niet op zit te wachten.” [A]

“Het moet op de meest efficiënte manier. Het blijft belastinggeld.” [A]

“Lijkt mij helder. Als men geen geld heeft en bij de voedselbank lopen dat men geen geld heeft voor verduurzamen van de woning.” [B]

Waarın onderscheiden de groepen zich: toelichting op groep 3 (z.s.m duurzaam)

3

Inzichten

- De derde groep bevat 9% van de deelnemers en kiest duidelijk voor doelen waar ze wel en geen punten aan geven.
- **Prioritering van doelen.** Deze groep zet hun punten in op zo snel mogelijk, zo duurzaam mogelijk overgaan naar aardgasvrij en hierbij zorgen dat mensen met weinig geld ondersteuning krijgen. Aan alle overige doelen worden weinig tot geen punten gegeven.
- **Kenmerken.** Deze groep is het vrijwel volledig eens met het doel van de gemeente. Ook maakt deze groep zich meer zorgen over het klimaat dan andere groepen. Dit laatste kan een verklaring zijn voor de inzet op een snelle overgang naar zo duurzaam mogelijke warmte.
- Deze groep heeft gemiddeld genomen minder moeite met rondkomen dan andere groepen. En er zitten in deze groep relatief meer mannen en praktisch geschoolden.

9%

Quotes in de motivatie van groep 3 (z.s.m. duurzaam)

Leeswijzer: de kleuren en lettercategorieën geven aan welke motivaties bij welke keuze-opties zijn gegeven.

“Om iedereen ook daadwerkelijk mee te krijgen, is het nodig dat sommige burgers extra steun krijgen. Je kunt van mensen die moeilijk rondkomen niet verwachten dat zij hun geld in duurzame energie stoppen simpelweg omdat zij andere prioriteiten hebben. Mochten ze gedwongen worden om af te stappen van gas, dan moet de (lokale) overheid daar wel financiële steun bij bieden.” [B]

“Dit is mijn hoogste prioriteit. Heel belangrijk voor het milieu. We leven in een klimaatcrisis en we lopen nu al ontzettend achter met de verduurzaming.” [C]

“Ik vind het belangrijk dat er vaart achter wordt gezet, de transitie duurt al veel te lang en de aarde warmt alleen maar meer op. Een snelle, duurzame oplossing lijkt mij daarom nodig.” [G]

“Natuurlijk is het fijn als het zo min mogelijk geld kost, maar ik denk dat de prioriteit echt moet liggen bij het stoppen met gas en minder bij hoeveel het kost.” [A]

“Bij een grote transitie als deze is het nodig om lange termijn te denken en te kiezen voor duurzaamheid en toekomstgerichtheid in plaats van snelheid of goedkope oplossingen. Zo hebben we er het langst profijt van.” [C]

“Urgentie moet er zijn, maar graag weloverwogen.” [G]

“We hebben haast. Gemeente had allang actie kunnen ondernemen op het zand maar alles heeft te lang op politieke onzin moeten wachten (locatie pompstation zuid west als voorbeeld). Snel aan de slag in plaats van elkaar de tent uit vechten!” [G]

“Duurzame energie is de toekomst. Degenen die het niet kunnen betalen moeten daarin steun krijgen. De aarde is voor iedereen. Arme mensen hebben de luxe niet om duurzame keuzes te maken als het veel geld kost. En een goedkope keuze gaat ten koste van milieu.” [B]

“We moeten overgaan naar duurzaam, heel belangrijk.” [C]

“Het lijkt ons geen zaak voor ind bewoners; maar ze links laten liggen, dat is ook niet fraai.” [D]

“Stoppen met gas kan nooit helemaal zonder overlast. Er zal toch een nieuwe aansluiting bijv moeten komen. Dat lijkt me niet onoverkomelijk voor mensen. Iedereen moet een bijdrage leveren.” [F]

Waar in onderscheiden de groepen zich: toelichting op groep 4 (fijn wonen)

4

Stoppen met gas moet zo weinig mogelijk geld kosten voor de samenleving.

Mensen die weinig geld hebben, krijgen extra hulp van de gemeente om een nieuwe verwarming te betalen

We kiezen voor de meest duurzame warmte

Inwoners hebben zo veel mogelijk invloed op hoe we stoppen met gas

Woningen moeten met extra werk fijner worden om in te wonen

Er is zo weinig mogelijk overlast van het werk

We kiezen voor de plannen waarmee we het snelst stoppen met gas

Mensen die samen een plan maken voor duurzame warmte, krijgen zo veel mogelijk hulp

Woningeigenaren hoeven zelf zo min mogelijk na te denken over de beste duurzame warmte

4,9

1,5

0,9

6,2

13,7

11,8

0,2

3,3

2,4

Inzichten

- De vierde groep bevat, net als de derde, 9% van de deelnemers en maakt net als enkele vorige groepen duidelijke keuzes.
- **Prioritering van de doelen.** Deze groep geeft veel prioriteit aan fijn wonen en zo min mogelijk overlast ervaren. Ook geven ze meer dan gemiddeld punten aan de invloed van inwoners, wat mogelijk kan komen omdat dat een positief effect kan hebben op het wooncomfort en verminderen van overlast.
- **Kenmerken.** De mening over het doel van de gemeente is in deze groep meer verdeeld dan in de andere groepen. Daarnaast maakt deze groep zich veel minder zorgen over het klimaat dan andere groepen.
- Er zitten in deze groep relatief meer mannen dan in andere groepen en deelnemers zijn relatief vaker praktisch geschoold.

< 3

3 - 4

4 - 6

6 - 7

> 7

9%

Quotes in de motivatie van groep 4 (fijn wonen)

Leeswijzer: de kleuren en lettercategorieën geven aan welke motivaties bij welke keuze-opties zijn gegeven.

“Veel mensen willen graag zelf keuzes maken en geen keuzes opgelegd krijgen. huiseigenaren moeten zelf kunnen kiezen uit een aantal alternatieven.” [D]

“Ik woon in een flat die enorme glazen ramen heeft waar ik niet vanaf kan, hierdoor heb ik een enorm warmte lek dat ik niet kan dichten. De overheid moet geld beschikbaar maken voor mensen in zo'n situatie of mensen die in historische panden wonen, omdat deze mensen anders extra worden benadeeld met de hogere energieprijzen en bovendien niemand (met vermogen) in die huizen meer zal willen wonen en de huizen bezet zullen worden door mensen die geen betere keuzes hebben. Als je ergens leeft omdat je nergens anders kan, dan is waar je woont zo mooi mogelijk maken niet maar overleven in je prioriteiten lijst. Dan krijg je slechtere lelijkere buurten van, en die groei is juist iets wat we moeten stoppen in Nederland.” [E]

“Van het gas af is ingrijpend. Die kosten zouden niet alleen door de inwoners gedragen moeten worden.” [A]

“Het is belangrijk dat de optie(s) die wordt aangeboden betaalbaar is. Ik hoop dat er vooral naar een optie wordt gekeken die voor de lange termijn houdbaar is. Niet een snelle beslissingen ten kosten van de kwaliteit omdat er voor 2030 bepaalde doelstellingen gehaald moeten worden.” [A]

“Ik werk veel thuis en onregelmatig. Luidruchtige verbouwen zijn mij tot last.” [F]

“Er zijn veel oude woningen in Den Haag. Deze zijn niet goed geïsoleerd. De gemeente biedt nu radiatorfolie en andere tijdelijke oplossing. Het zou fijn zijn als er een echt potje zou komen voor echt duurzaam isoleren. Niet de lening zoals die er nu is.” [E]

“Dit gaat impact hebben op hoe wij wonen en leven. Dan is het niet meer dan logisch dat we daar ook iets over te zeggen mogen hebben.” [D]

“Het woongemak moet er wel op vooruit gaan, duurzaamheid moet niet de enige uitkomst zijn.” [E]

“We merken nu langduriger overlast van verbouwing dan 10 jaar geleden. Het is fijner als je rust in huis hebt, voor als je thuis werkt bijvoorbeeld.” [F]

“Dit zal helpen om mensen te overtuigen dat er iets moet veranderen. Geen mens wil voor zoiets binnenshuis voor weken of op straat voor maanden in de rotzooi zitten. En tijdelijk verhuizen voor zoiets is denk ik voor heel weinig mensen acceptabel.” [F]

Waar in onderscheiden de groepen zich: toelichting op groep 5 (veel invloed)

5

Stoppen met gas moet zo weinig mogelijk geld kosten voor de samenleving.	8,2
Mensen die weinig geld hebben, krijgen extra hulp van de gemeente om een nieuwe verwarming te betalen	3,9
We kiezen voor de meest duurzame warmte	0,2
Inwoners hebben zo veel mogelijk invloed op hoe we stoppen met gas	26,3
Woningen moeten met extra werk fijner worden om in te wonen	0,8
Er is zo weinig mogelijk overlast van het werk	4,8
We kiezen voor de plannen waarmee we het snelst stoppen met gas	0,0
Mensen die samen een plan maken voor duurzame warmte, krijgen zo veel mogelijk hulp	0,6
Woningeigenaren hoeven zelf zo min mogelijk na te denken over de beste duurzame warmte	0,1

Inzichten

- De vijfde groep is de kleinste groep (5% van de deelnemers).
- **Prioritering van de doelen.** De vijfde groep kenmerkt zich door de grote hoeveelheid punten die zij geven aan de invloed van inwoners op hoe we stoppen met gas. Tegelijkertijd geeft deze groep weinig tot geen punten aan het ondersteunen van mensen die samen een plan maken voor duurzame warmte.
- Verder geeft deze groep veel punten aan het zo laag mogelijk houden van de kosten voor de samenleving en relatief meer punten dan andere groepen aan het voorkomen van overlast.
- **Kenmerken.** Deze groep is het grotendeels oneens met het doel van de gemeente, wat kan verklaren waarom deze groep zo veel mogelijk invloed voor inwoners wil. Ook maakt deze groep zich minder zorgen over het klimaat dan andere groepen.
- Er zitten in deze groep relatief minder vrouwen dan in andere groepen en mensen zijn relatief vaak theoretisch opgeleid.

< 3 3 - 4 4 - 6 6 - 7 > 7

5%

Quotes in de motivatie van groep 5 (veel invloed)

Leeswijzer: de kleuren en lettercategorieën geven aan welke motivaties bij welke keuze-opties zijn gegeven.

“Het heeft geen zin om van het gas af te gaan en dan later meer te gaan betalen voor de energie. Ook belangrijk is dat men kan blijven kiezen van een energieleverancier. Daarom voor mij geen warmtenet. Als het in de haven crisis is en er niet genoeg warm water meer is is voor mij een te groot risico. Ook bij een kapotte warmteleiding is er een groot probleem. Er is veel warmteverlies over die afstand. Of men moet heel duur isoleren, waar veel mensen het geld niet voor hebben.” [A]

“Het gaat uiteindelijk om de mensen die gebruik moeten maken en moeten betalen voor deze maatregelen. Logisch dat de inwoners invloed moeten hebben.” [D]

“Je moet niets forceren omdat dan de draagkracht weg is. En de cv ketels moeten bij blokverwarming eerst zijn afgeschreven. Anders onnodige kosten.” [G]

“Als het een goede investering is vind ik dat de samenleving hier geld voor over moet hebben. Maar alleen als de oplossing goed is onderzocht, onderbouwd en pragmatisch is. Er moet een balans zijn tussen duurzaamheid en leefbaarheid.” [A]

“Liever niet stoppen en als het dan moet niet van die groene beleidsmakers aan het stuur maar nuchtere burgers!” [D]

“Ik woon in huurhuis. Eigenaar wil niets doen en daarom betaal ik al jaren teveel voor energie.” [D]

“Stoppen met gas moet geen doel zijn, hoe omgaan met verwarmen van een woning moet je doel zijn. Dan is van jet gas af een middel. Ook waterstofgas kan een duurzame bron zijn. Kun je zo gebruiken in de huidige leidingen.” [G]

“Omdat de klimaatgekte de gemiddelde Nederlander belachelijk veel geld kost. Aardgas is in Duitsland bijvoorbeeld groen. Dus we zijn mondiaal gekke henkie. Ik wens daar niet aan mee te doen.” [A]

“Gas is niet zo slecht dat het direct van tafel moet t.g.v andere opties.” [A]

“We vinden dat van het gas af gaan een eigen keuze moet zijn. Voor ons huis zien we geen duurzamer alternatief en daarom willen we niet van het gas af.” [D]

“Ik wil niet van het gas af.” [G]

“Ik ben tegenstander van het stoppen met gas. Als er dan toch gestopt wordt vindt ik dat dit in overleg moet met de bewoners zodat zij de beste oplossing kunnen kiezen. die dan toch nog betrouwbaar is en betaalbaar.” [D]

Keuze tussen maatschappelijke kosten en keuzevrijheid

The background of the slide features abstract geometric shapes. A large, dark blue triangle points downwards from the top right towards the bottom center. To its left, a lighter blue shape, resembling a parallelogram or a trapezoid, is positioned. The overall composition is minimalist and modern, using a two-tone blue color palette.

Uitleg van de vraag

Keuze 1: Zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving is het belangrijkst.

De gemeente kiest voor inwoners de nieuwe verwarming die het goedkoopst is voor de samenleving. Willen eigenaren van een huis een andere soort verwarming? Dan kan dat wel, maar krijgen ze geen hulp van de gemeente.

- Een voordeel is dat dit voor de samenleving het goedkoopst is.
- Een nadeel is dat sommige mensen zich minder vrij voelen om te kiezen voor een andere soort verwarming.

Keuze 2: Zelf kunnen kiezen is het belangrijkst.

Eigenaren van een huis of gebouw kiezen zelf de nieuwe soort verwarming. En de gemeente helpt hierbij.

- Een voordeel is dat veel mensen zich vrij voelen om zelf te kiezen welke verwarming ze nemen.
- Een nadeel is dat dit de samenleving veel meer geld kost. Dat betekent dat ieder huishouden de komende 30 jaar meer belasting gaat betalen.

Welke keuze heeft uw voorkeur? (1/2)

☐ Ik heb een sterke voorkeur voor keuze 1

☐ Ik heb een lichte voorkeur voor keuze 1

☐ Ik heb een lichte voorkeur voor keuze 2

☐ Ik heb een sterke voorkeur voor keuze 2

☐ Weet ik niet/Zeg ik liever niet

Toelichting

- **Doel:** Inzicht krijgen in hoe deelnemers maatschappelijke kosten en keuzevrijheid afwegen.
- **Keuzesituatie:** Deelnemers kregen een keuze voorgelegd. Ze konden aangeven of keuze 1 of keuze 2 hun voorkeur had en in welke mate.
- **Motivatie:** Vervolgens konden ze hun keuze toelichten.
- **Analyse:** We analyseren hoe vaak deelnemers aangeven een (lichte of sterke) voorkeur te hebben voor keuze 1 of 2. En we analyseren de argumenten die deelnemers geven in de motivatie van hun voorkeur.

Afwegingen wanneer de gemeente keuzes maakt

Brief gewogen

De gemeente maakt plannen voor warmte van duurzame energie.

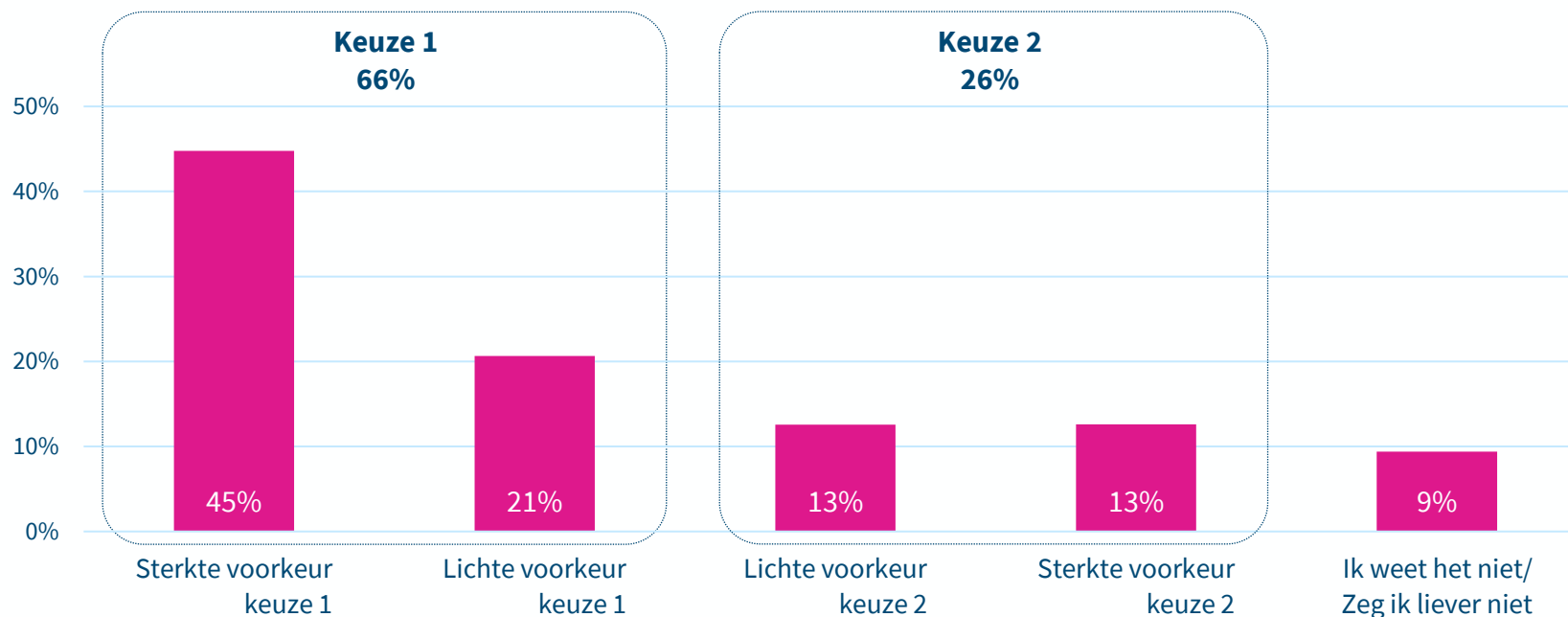
De gemeente moet hierbij keuzes maken. Welke keuze vindt u beter?

Keuze 1: Zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving is het belangrijkste.

De gemeente kiest voor inwoners de nieuwe verwarming die het goedkoopst is voor de samenleving. Willen eigenaren van een huis een andere soort verwarming? Dan kan dat wel, maar krijgen ze geen hulp van de gemeente.

Keuze 2: Zelf kunnen kiezen is het belangrijkste.

Eigenaren van een huis of gebouw kiezen zelf de nieuwe soort verwarming. En de gemeente helpt hierbij.

Toelichting

- Een meerderheid van de deelnemers (66%) uit de representatieve groep geeft aan een voorkeur te hebben voor keuzes waarin er zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving gemaakt worden.
- Een kwart (26%) vindt het belangrijker dat woningeigenaren zelf kunnen kiezen voor een nieuw soort verwarming dan dat de kosten voor de samenleving het laagst zijn.
- Uit de eerdere vragen (over de prioritering van doelen) bleek al dat deelnemers relatief veel punten gaven aan opties over de kosten, maar daarnaast ook aan de invloed voor inwoners. Uit deze verdiepende vraag blijkt dat als mensen geforceerd worden om hiertussen te kiezen, het merendeel kiest voor de zo laag mogelijke kosten.

Afwegingen wanneer de gemeente keuzes maakt

Open raadpleging

De gemeente maakt plannen voor warmte van duurzame energie.

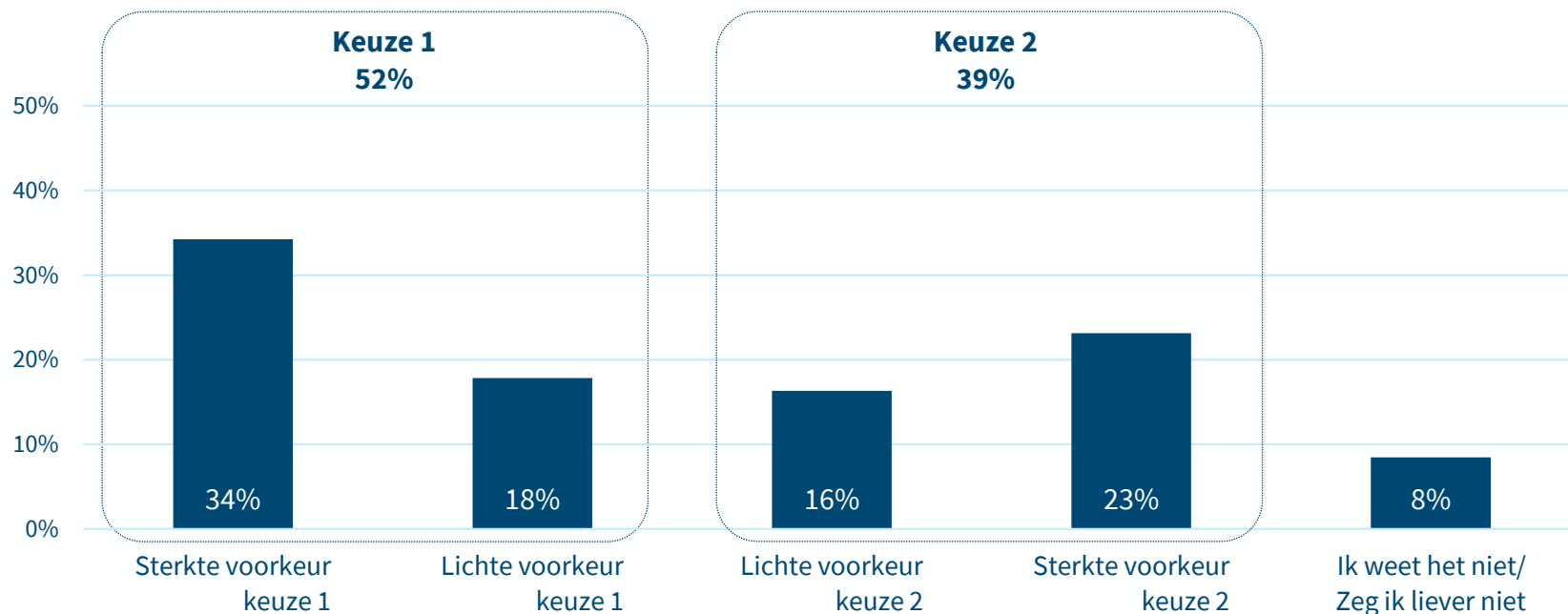
De gemeente moet hierbij keuzes maken. Welke keuze vindt u beter?

Keuze 1: Zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving is het belangrijkste.

De gemeente kiest voor inwoners de nieuwe verwarming die het goedkoopst is voor de samenleving. Willen eigenaren van een huis een andere soort verwarming? Dan kan dat wel, maar krijgen ze geen hulp van de gemeente.

Keuze 2: Zelf kunnen kiezen is het belangrijkste.

Eigenaren van een huis of gebouw kiezen zelf de nieuwe soort verwarming. En de gemeente helpt hierbij.

Toelichting

- In de resultaten uit de open raadpleging zien we ook dat de groep met een voorkeur voor keuze 1 (zo laag mogelijke kosten voor de samenleving) groter is dan de groep met een voorkeur voor keuze 2 (zelf kunnen kiezen).
- Wel is er in de open raadpleging een grotere groep die een (sterke) voorkeur heeft voor keuze 2. We zien dat in deze groep in verhouding meer deelnemers zitten die het oneens zijn met het plan van de gemeente om over te gaan op duurzame warmte. Een verklaring kan dus zijn dat deelnemers die het oneens zijn met het plan, een grotere voorkeur hebben om zelf keuzes te maken. Echter, dit hoeft niet zo te zijn; het is mogelijk dat mensen die een sterkere behoefte hebben om zelf keuzes te maken, sneller meedoen aan een onderzoek over keuzes in de warmtetransitie.

Overeenkomsten en verschillen tussen huurders en kopers

Brief gewogen

De gemeente maakt plannen voor warmte van duurzame energie.

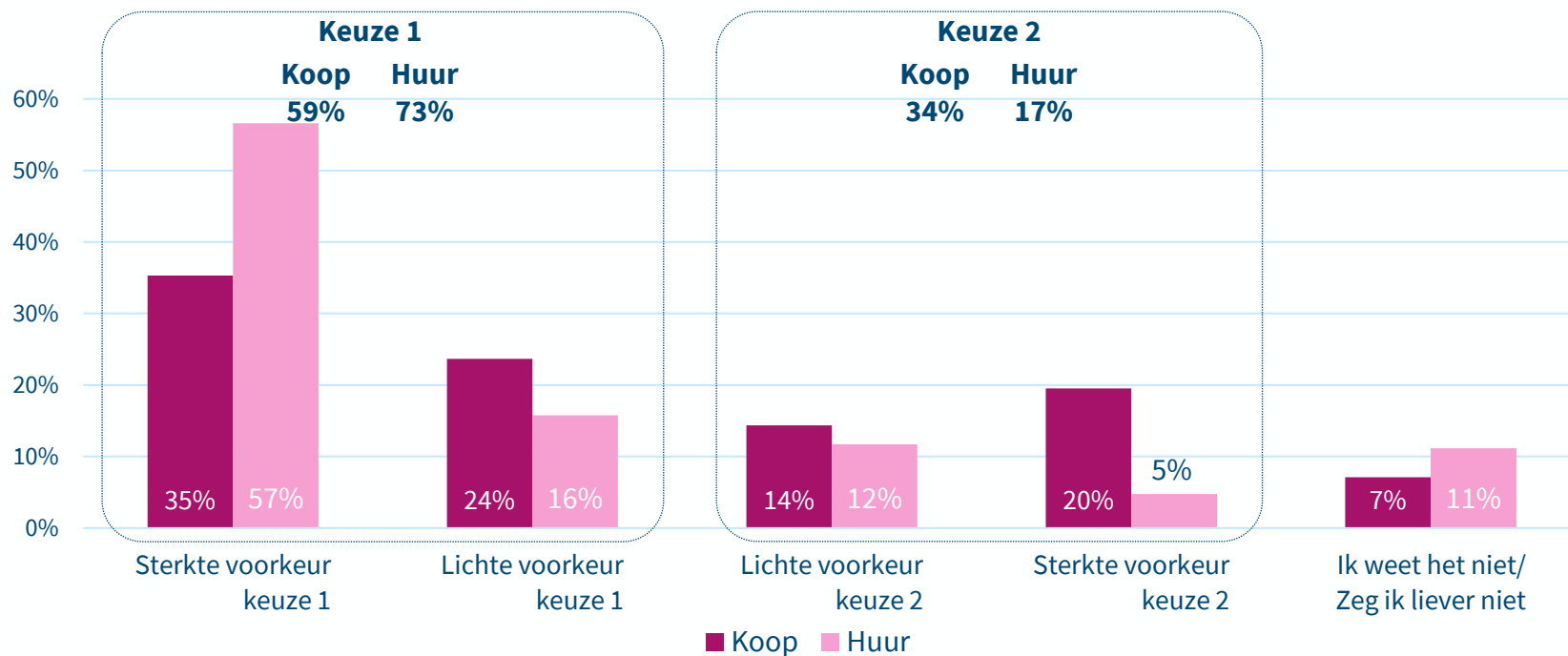
De gemeente moet hierbij keuzes maken. Welke keuze vindt u beter?

Keuze 1: Zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving is het belangrijkste.

De gemeente kiest voor inwoners de nieuwe verwarming die het goedkoopst is voor de samenleving. Willen eigenaren van een huis een andere soort verwarming? Dan kan dat wel, maar krijgen ze geen hulp van de gemeente.

Keuze 2: Zelf kunnen kiezen is het belangrijkste.

Eigenaren van een huis of gebouw kiezen zelf de nieuwe soort verwarming. En de gemeente helpt hierbij.

Toelichting

- Wanneer we kijken naar de voorkeuren van kopers en huurders dan zien we overeenkomsten en verschillen:
- **Onder zowel kopers als huurders geeft een meerderheid aan een voorkeur te hebben voor keuzes waarin er zo weinig mogelijk kosten voor de samenleving gemaakt worden.**
- Tegelijkertijd verschillen kopers en huurder in de mate waarin zij een voorkeur hebben voor een keuze, waarbij huurders een sterkere voorkeur hebben voor keuze 1 en in verhouding meer woningeigenaren een sterke voorkeur hebben voor keuze 2.

Motivaties voor de keuzes

Waarom adviseren deelnemers de gemeente een bepaalde keuze te maken?

Argument voor lage kosten voor de samenleving

Collectief is het goedkoopst, maar kijk lokaal wat de beste keuze is

Betaalbaarheid is het belangrijkste, maar je moet wel kunnen afwijken

Ik wil niet (nog) meer belasting gaan betalen

De kosten moeten zo laag mogelijk blijven

Argument voor keuzevrijheid

Keuzevrijheid is belangrijk

Mijn keuze hangt af van de alternatieven

Ik verwacht meer draagvlak bij deze keuze

Elke situatie is anders

Verder genoemd

- We moeten aardgas kunnen blijven gebruiken
- Keuzevrijheid vertraagt het proces te veel
- Voorkom misbruik door monopolie-positie van de leverancier
- Niet iedereen kan het betalen
- Laat experts een passend advies geven
- De gemeente moet deze keuze niet (alleen) maken
- Het goedkoopste is niet per se het beste
- Het hoeft niet duurder te zijn
- Je moet mensen verleiden i.p.v. dwingen

Illustratieve quotes van deelnemers

“Het is het goedkoopst en het meest duurzaam. Laten we over ons eigen ego heen stappen.”

“Dit geeft inwoners in ieder geval de gelegenheid om de keuze voor zichzelf te maken, in plaats van een geforceerde ongunstigere keuze.”

“Ik ben erg voor persoonlijke vrijheid, maar ik vind hier dat het collectieve belang zwaarder zou moeten wegen.”

“We zijn een rijk land. Om iedereen mee te krijgen lijkt het me de beste keuze om iedereen zoveel mogelijk vrijheid te geven.”

“Ik betaal al zoveel belasting. Ik wil niet nóg meer belasting gaan betalen.”

“We gaan sowieso meer belasting betalen, laat ons zelf beslissen welke verwarming we willen.”

“De kosten voor de transitie zullen sowieso hoog zijn dus moet het beschikbare budget zo effectief mogelijk worden ingezet.”

“One size fits all gaat niet altijd op. Wil niet in de omstandigheid komen dat er maatregelen worden genomen waar ik niet achter sta.”

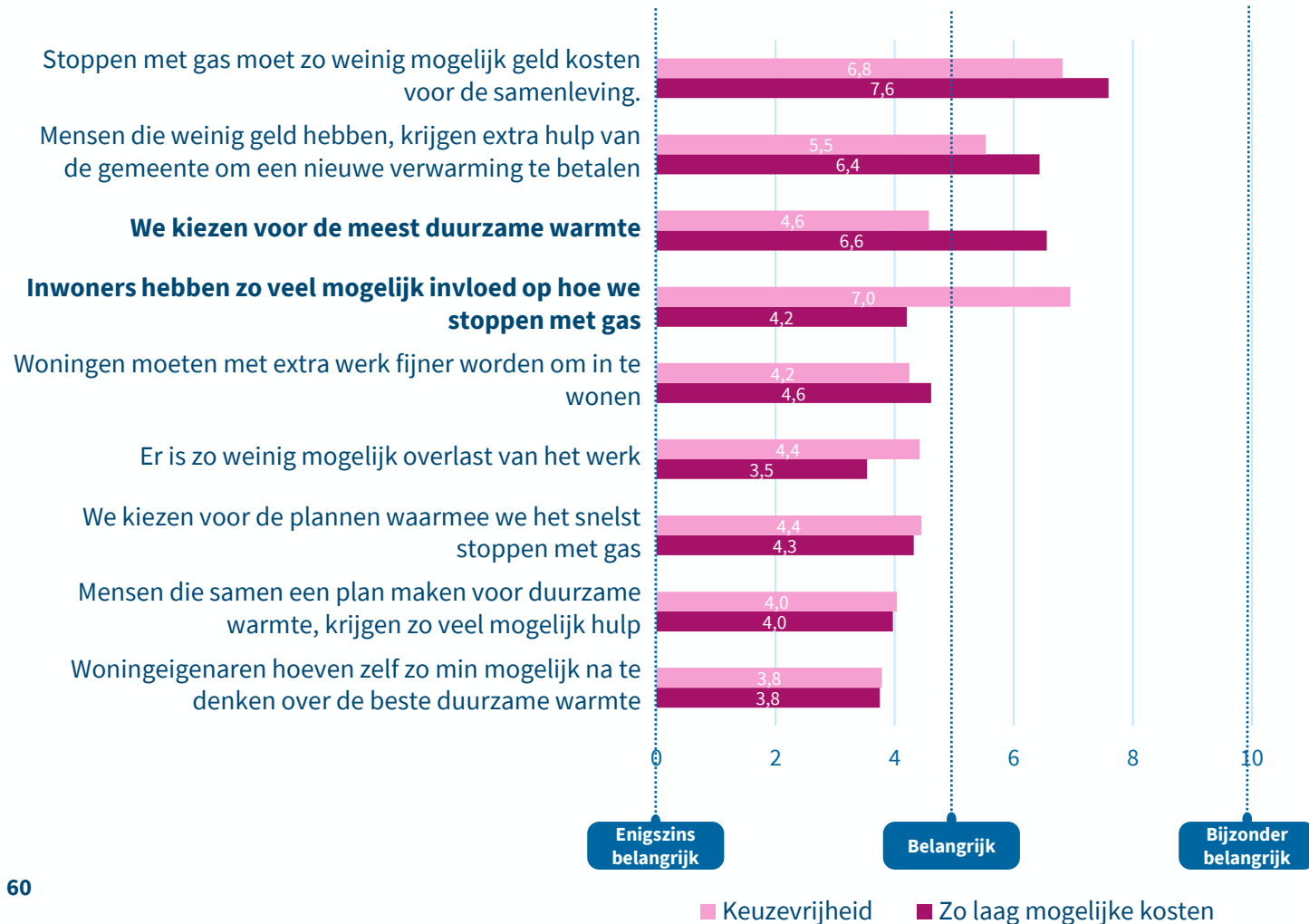

Verschillen tussen de groepen bij de eerdere vraag over prioritering van doelen

Brief gewogen

Gemiddelde punten

Inzichten

- In de analyse is gekeken naar hoe de groepen met verschillende voorkeur (zo laag mogelijke kosten of keuzevrijheid) de doelen van de eerdere vraag hebben geprioriteerd.
- We zien dat deze groepen significant verschillen in de prioriteit die ze geven aan zo duurzaam mogelijke warmte en de invloed van inwoners.** Deelnemers die keuzevrijheid belangrijker vinden, kiezen voor meer invloed voor inwoners. Dit is goed te verklaren, namelijk als mensen veel keuzevrijheid willen, betekent dit dat inwoners veel invloed moeten hebben op hoe we stoppen met gas.
- Deelnemers die kiezen voor zo laag mogelijke kosten boven keuzevrijheid geven kiezen voor de meest duurzame warmte significant belangrijker. Over hoe dit samenhangt met de voorkeur voor lage kosten voor de samenleving lezen we in de motivaties weinig terug.

Hoe deelnemers het onderzoek waarderen

The background of the slide features abstract geometric shapes. A large, dark blue triangle is positioned on the right side, pointing towards the top right. To its left, a lighter blue shape, possibly a parallelogram or a trapezoid, is partially visible. The overall composition is minimalist and modern, using a two-tone blue color palette.

Hoe hebben deelnemers de raadpleging ervaren en gewaardeerd?

Open raadpleging

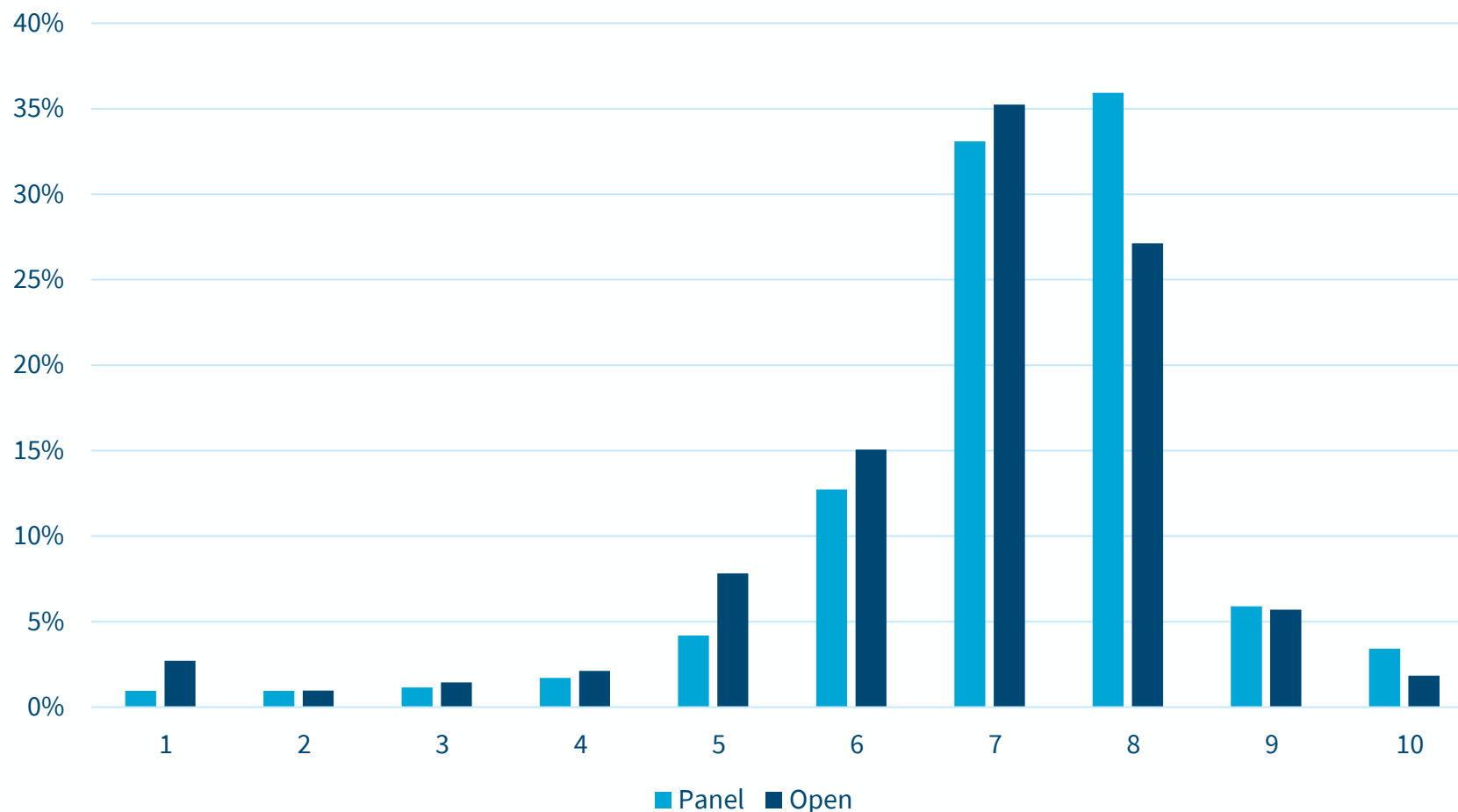

Brief & panel

Toelichting

- Aan het eind van de raadpleging kregen inwoners vragen over hoe ze de raadpleging zelf hebben ervaren.
- Deelnemers zijn positief over de raadpleging, zo geeft 87% van alle deelnemers de raadpleging een voldoende.
- Paneldeelnemers geven gemiddeld een 7,2 aan de raadpleging. Deelnemers aan de open raadpleging geven de raadpleging gemiddeld een 6,8.
- We zien daarnaast een relatie tussen tevredenheid over de raadpleging en de mate waarin mensen het (on)eens zijn met het doel om aardgasvrij te worden. Mensen die het oneens zijn geven gemiddeld een lager cijfer aan de raadpleging.

Welk rapportcijfer geef je aan de raadpleging?

Hoe hebben deelnemers de raadpleging ervaren en gewaardeerd?

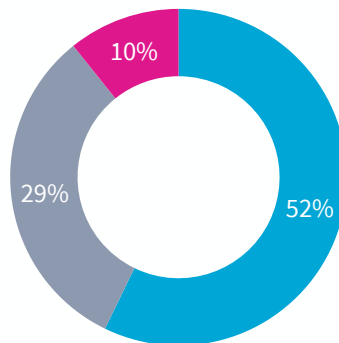

Brief & panel

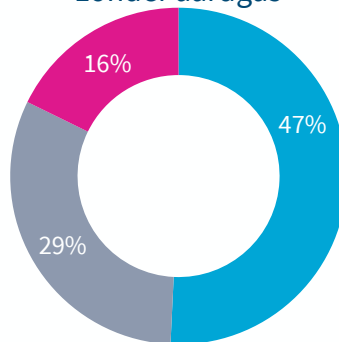
Toelichting

- Iets meer dan de helft van de deelnemers (52%) geeft aan dat ze meer vertrouwen krijgen in besluiten van de gemeente als de gemeente inwoners op deze manier laat meedenken. Ook vindt 74% van de deelnemers dat de gemeente vaker deze methode moet inzetten.
- Net iets minder dan de helft van de deelnemers (47%) heeft geleerd over de keuzes die de gemeente moet maken in de warmtetransitie. Dat was niet het belangrijkste doel van de raadpleging, maar is wel één van de doelstellingen van de gemeente (inwoners en ondernemers goed betrekken bij de warmtetransitie, hiervoor is het nodig dat ze goed geïnformeerd zijn).
- Bij de open raadpleging zien we op hoofdlijnen hetzelfde, behalve dat deelnemers iets minder positief zijn:
 - 43% van de deelnemers krijgt meer vertrouwen als de gemeente ze op deze manier laat meedenken
 - 63% vindt dat de gemeente deze methode vaker moet inzetten
 - 36% heeft geleerd over de keuzes die de gemeente moet maken in de warmtetransitie

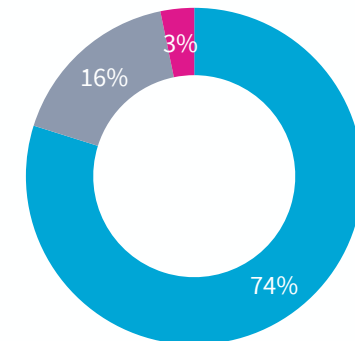
Als de gemeente vaker op deze manier inwoners laat meedenken over dit soort keuzes, dan krijg ik meer vertrouwen in de besluiten van de gemeente

Doordat ik meedoe aan deze raadpleging heb ik geleerd over de keuzes die de gemeente moet maken over de overstap naar wonen en werken zonder aardgas

Deze methode moet de gemeente vaker inzetten om inwoners te betrekken bij haar beleid

Hoe hebben deelnemers de raadpleging ervaren en gewaardeerd?

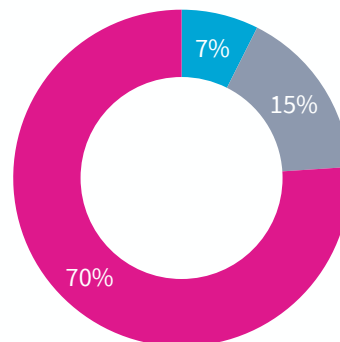

Brief & panel

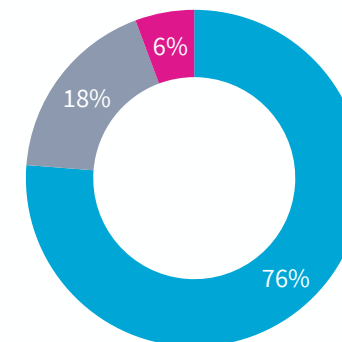
Toelichting

- Een ruime meerderheid vond de raadpleging niet moeilijk te begrijpen. 7% van de deelnemers dit wel moeilijk.
- Meer dan driekwart van de deelnemers geeft aan dat zij hun mening kwijt konden in het onderzoek. En een ruime meerderheid van de deelnemers heeft het ervaren als een eerlijk onderzoek.
- Deelnemers hebben gemiddeld 24,5 minuut aan de raadpleging besteed. Dit is in lijn met de opzet, waarbij gericht werd op een raadpleging waarbij de deelname ongeveer 20 minuten zou kosten.
- Ook bij deze vragen zien we lichte verschillen met de open raadpleging, waarbij deelnemers iets minder positief zijn:
 - 65% kon hun mening kwijt in de raadpleging
 - 60% vertrouwt erop dat het een eerlijk onderzoek is
 - 8% vond de raadpleging moeilijk te begrijpen

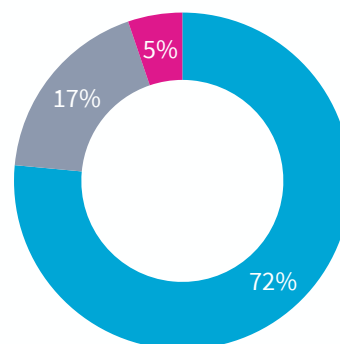
Ik vond de raadpleging moeilijk te begrijpen

Ik kon mijn mening kwijt in deze raadpleging

Ik vertrouw erop dat dit een eerlijk onderzoek is

- (Helemaal) mee eens
- Neutraal
- (Helemaal) mee oneens

De meeste deelnemers gaven niet eerder hun mening over dit onderwerp

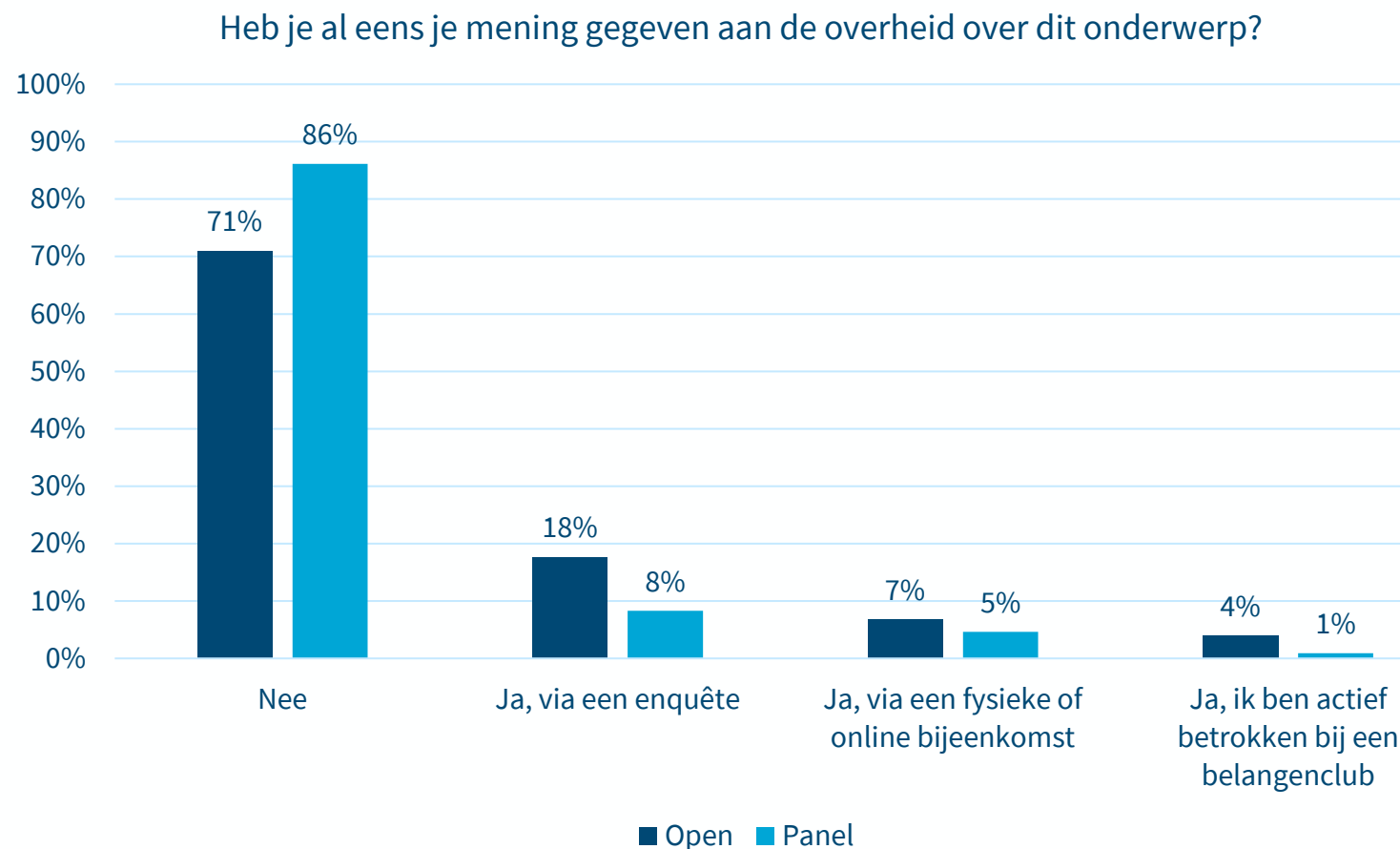
Open raadpleging

Brief & panel

Toelichting

- Meer dan twee derde van de open raadpleging en het panel hebben nog niet eerder hun mening gegeven aan de overheid over dit thema.
- De grafiek somt op tot meer dan 100%, omdat mensen op meer manieren hun mening gegeven kunnen hebben.

populytics.nl